

marife

dini arařtırmalar dergisi
Turkish Journal of Religious Studies

cilt / volume: 22 • sayı / issue: 2 • kiř / winter 2022

Japon Yeni Dinî Hareketi Ômoto'nun İnançları *

Japanese New Religious Movement Ômoto's Beliefs

Yetkin Karaoğlu

Dr., Diyanet İşleri Başkanlığı

PhD, Presidency of Religious Affairs

Kayseri / TŸrkiye

phd.yetkinkaraođlu@gmail.com | <https://orcid.org/0000-0002-5036-2590>

Article Type / Makale Tipi

Research Article / Araştırma Makalesi

DOI: 10.33420/marife.1188589

Article Information / Makale Bilgisi

Received / Geliř Tarihi: 14.10.2022

Accepted / Kabul Tarihi: 28.12.2022

Published / Yayın Tarihi: 30.12.2022

Cite as / Atıf: Karaoğlu, Yetkin. "Japon Yeni Dinî Hareketi Ômoto'nun İnançları". *Marife* 22/2 (2022): 655-683. <https://doi.org/10.33420/marife.1188589>

Plagiarism / İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. / Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal iermediği teyit edildi.

Copyright / Telif Hakkı: "This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 (CC BY-NC-ND 4.0) International License." / "Bu makale Creative Commons Alıntı-GayriTicari-TŸretilemez 4.0 (CC BY-NC-ND 4.0) Uluslararası Lisansı altında lisanslanmıştır."

Ethical Statement / Etik Beyan: * This article is derived from the section "Ômoto's Beliefs" of the doctoral dissertation entitled "Japanese New Religious Movement: Ômoto", which was completed under the supervision of Professor Doctor Kenan HAS at the Institute of Social Sciences of Erciyes University. / Bu makale, Erciyes Ÿniversitesi Sosyal Bilimler EnstitŸsŸ bŸnyesinde Prof. Dr. Kenan HAS danışmanlığında tamamlanan "Japon Yeni Dinî Hareketi: Ômoto" başlıklı doktora tezinin "Ômoto'nun İnançları" başlıklı bŸlŸmŸnden tŸretilmiřtir.

e-ISSN: 2630-5550

<https://marife.org/tr/>

Japon Yeni Dinî Hareketi Ōmoto'nun İnançları

Özet

Ōmoto, Japon Dini Tarihi içerisinde adından en çok söz ettiren, Şinto temelli bir Japon Yeni Dini Hareketi (YDH)'dir. Japon Tarihi'nde Meiji Dönemi (1868-1912) itibarıyla başlatılan hareket inanç ve ibadetleriyle dünyevi-politik düşüncelerini birleştirerek Taishō (1912-1927) ve Shōwa (1927-1945) dönemlerinde öne çıkmıştır. Modern Dönemle (1945-) birlikte pasifize olan hareket, içerisinde farklı eğilimlerin etkisiyle bölünme sürecine girmiştir. Günümüzde üç ayrı dini grup şeklinde faaliyetlerini devam ettirmektedirler. Ōmoto'nun "Üç Büyük Öğrenim", "Dört İlke" ve "Dört Prensiptir" olmak üzere üç temel öğretisi bulunmaktadır. Bunlar, insan ile Tanrı'nın ilişkisini düzenleyen ve nasıl yaşanması gerektiğiyle ilgili inançlardır. Buna göre İlk olarak Ōmoto cennet ve dünyayı gözlemleyerek gerçek tanrının kimliği hakkında düşünmek, evrenin gelişimin ayrı değil bir olduğunu görerek tanrının gücünü düşünmek ve hayatın doğasına hazırlıklı bir biçimde gerçek tanrı hakkında düşünmek biçiminde tasavvur ettikleri Üç Büyük Öğrenim çerçevesinde kapsayıcı bir dini dünya görüşü sunmaktadır. İkinci olarak Dört Öğreti bulunmakta bunları Matsuri, Oshie, Narawashi ve Nariwai oluşturmaktadır. Matsuri, Ōmoto'da düzenli veya düzensiz yapılan, sunu ve duayı içeren ibadetlerin her birine denmektedir. Oshie, öğretisi anlamına gelmektedir. Ōmoto Shin'yu ve Reikai Monogatari hareketin iki ana kutsal metnini ifade etmektedir. Narawashi, insan hayatının alışkanlıklardan ibaret olduğu, tanrı-insan uyumu için insanın alışkanlıklarını tanrının isteğine göre düzenlemesi gerektiği inancını anlatmaktadır. Nariwai ise uygun çalışma anlamına gelmektedir. İnsanın ruhuyla elde ettiği sonuçları iyileştirmeye odaklanması gerektiği inancını ifade etmektedir. Buna göre insan ruhunu iyi kullanırsa sonuçlar iyi, kötü kullanırsa sonuçların kötü olacağına inanılmaktadır. Üçüncü olarak Dört İlke bulunmakta, bunları Seiketsu Shugi, Rakuten Shugi, Shinten Shugi ve Tōitsu Shugi oluşturmaktadır. Seiketsu Shugi, zihin ve beden arınması anlamına gelmekte, ölüm, hastalık ve ahlaksızlık gibi kirletici olduğu kabul edilen durumlardan kurtulmak kastedilmektedir. Bunlardan kurtulmanın ise arınma ritüelleri ile mümkün olduğu ifade edilmektedir. Rakuten Shugi, iyimserlik anlamına gelmektedir. Dünyanın daha iyi bir kurtuluş dünyası haline geleceğine dair bir inancı ifade etmektedir. Shinten Shugi, ilerlemecilik anlamındadır. İnsanın zihin ve bedenini yenileyerek sosyal hayatta gelişmesi ve ilerlemesi gerektiği inancını vurgulamaktadır. Tōitsu Shugi ise birleşim anlamındadır. Evrende bulunan iyi-kötü insan, zengin-fakir, tanrı-insan arasındaki ikiliğin ortadan kaldırılması gerektiği inancını açıklamaktadır. Buna göre toplumda ayrımcılıkların ve adaletsizliğin olmaması için düzen ve birliğin olması gerekmektedir. Ōmoto, Şintoist eksenli bir YDH olmasının yanında kapsayıcı monoteistik bir Tanrı inancına sahiptir. Dünya üzerindeki tüm dinlerin tek bir kaynaktan geldiğine inanmaktadır. Buna göre onlar, tüm dinlerin inanç ve ibadetleri tek bir Tanrıya yapıldığına ve hakikatten birer parça taşıdıklarına inanmaktadır. Ōmoto'da Ōmotosome Ōmikami adındaki yüce tanrının Kunitokotachi no Mikoto ve Toyokumunu no Mikoto biçiminde ikili yönü olduğuna inanılmaktadır. Onların kutsal metinleri, evren ve kurtuluşa dair inançları da bu yönde gelişim göstermiştir. Ōmoto'da Ōmoto Shin'yu ve Reikai Monogatari adında iki kutsal metin bulunmaktadır. İlki Nao Dehuchi'ye, ikincisi Onisaburō Deguchi'ye atfedilmektedir. Ōmoto'da Daiuchū adlı büyük kozmos, Shōuchū adlı küçük kozmos şeklinde iki ana evren anlayışı bulunmaktadır. Daiuchū insan evrenini de içine alan bilinmeyen binlerce evreni, Shōuchū ise insan evrenini ve dünyasını ifade etmektedir. Ōmoto'da üç tür kurtuluş inancı bulunmakta, aynı zamanda bunlar kurtuluşun aşamaları olarak görülmektedir. İlki bireysel kuralların uygulanması, ikincisi toplumsal kuralların uygulanması, üçüncüsü ise kurtarıcını gelişiyle dünyanın kurtuluş dünyası haline gelişiyle kurtuluşun mümkün olabileceği söylemektedir. Ōmoto'nun inançlarını ele aldığımız çalışmamız Temel Öğretileri, Tanrı Anlayışı, Kutsal Kişi Anlayışı, Kutsal Metinleri, Evren Anlayışı ve Kurtuluş Anlayışı olmak üzere altı bölümden oluşmaktadır. Çalışmamız ülkemiz ve dünya literatüründe Ōmoto inançlarının incelenmesi açısından kapsayıcı nitelikte ilk araştırmadır. Çalışmamızın literatüre katkı sağlaması ve yeni araştırmalara faydalı olması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Japon Yeni Dini Hareketleri, Ōmoto Yeni Dini Hareketi, Ōmoto İnançları, Senkretizm.

Japanese New Religious Movement Ōmoto's Beliefs

Summary

Ōmoto is a Shinto-based Japanese New Religious Movement (NRM), the most popular one of Japanese Religious History. The movement, which was initiated in the Meiji Period (1868-1912) in Japanese History, came to the fore in the periods of Taishō (1912-1927) and Shōwa (1927-1945) by combining

their beliefs and practices with their worldly-political thoughts. The movement, which was pacified with the Modern Period (1945-), entered the process of division with the influence of different tendencies. Today, they continue their activities as three separate religious groups. Ōmoto includes three basic teachings: the "Three Great Learnings", the "The Four Teachings" and the "The Four Principles". These are the beliefs that regulate the relationship between man and God and how they should be lived. Firstly, Ōmoto presents an inclusive religious worldview within the framework of Three Great Learnings: to think about the identity of true god by observing heaven and earth, to consider the power of god by seeing that the universe is not separate but one, and to think about the true god by being prepared for the nature of life. Secondly, there are the Four Teachings, namely Matsuri, Oshie, Narawashi, and Nariwai. Matsuri refers to each regular or irregular act of worship including offering and prayer in Ōmoto. Oshie means teaching and refers to the two main scriptures of the movement of Ōmoto Shin'yu and Reikai Monogatari. Narawashi describes the belief that human life consists of habits and man must arrange his habits according to God's will for god-human harmony. On the other hand, Nariwai means proper work and expresses the belief that one should focus on improving the results achieved with the soul. According to this, it is believed that the results will be good if a person uses own soul well and the results will be bad if person uses it badly. Thirdly, there are the Four Principles, which are Seiketsu Shugi, Rakuten Shugi, Shinten Shugi, and Tōitsu Shugi. Seiketsu Shugi means purification of the mind and body, and it means to get rid of polluting situations such as death, illness and immorality. It is stated that getting rid of them is possible with purification rituals. Rakuten Shugi means optimism, expressing a belief that the world will become a better world of salvation. Shinten Shugi means progressivism and emphasizes the belief that people should develop and progress in social life by renewing their mind and body. Tōitsu Shugi, on the other hand, means unification and explains the belief that the duality between good and bad man, rich and poor, god and man in the universe should be eliminated. Accordingly, there must be order and unity in order to avoid discrimination and injustice in society. In addition to being a Shintoist-oriented NRM, Ōmoto has an inclusive monotheistic belief in God and believes that all religions in the world come from a single source. Accordingly, they believe that all religions' beliefs and worships are practiced for only one God and they each one carries a piece of truth. The supreme god, called Ōmotosume Ōmikami in Ōmoto, is believed to have a dual aspect as Kunitokotachi no Mikoto and Toyokumunu no Mikoto. Their sacred texts, their beliefs about the universe and salvation have also developed in this way. There are two scriptures called Ōmoto Shin'yu and Reikai Monogatari in Ōmoto. The first one is attributed to Nao Dehuchi, the second one is to Onisaburō Deguchi. In Ōmoto, there are two main universe as the big cosmos called Daiuchū and the small cosmos called Shōuchū. Daiuchū refers to thousands of unknown universes including the human universe, while Shōuchū refers to the human universe and world. There are three types of salvation beliefs in Ōmoto, which are also seen as stages of salvation. The first is the application of individual rules, the second is the application of social rules, and the third is that the salvation is possible when the world becomes the world of salvation with the coming of the savior. Our research on Ōmoto's beliefs consists of six parts: Basic Teachings, Understanding of God, Understanding of Sacred Man, Sacred Texts, Understanding of Universe and Understanding of Salvation. Our study is the first comprehensive study in terms of examining Ōmoto beliefs in our country and world literature, and it is aimed to contribute to further researches through this study.

Keywords: History of Religions, Japanese New Religious Movements, Ōmoto New Religious Movement, Ōmoto Beliefs, Syncretism.

Giriş

Japon YDH'lerinin nasıl ortaya çıktıkları, toplum tarafından nasıl algılandıkları ve tarihi süreçteki faaliyetleri hakkında genel çalışmalar kadar araştırılan dinî hareketin yerel önemi, çıkış noktası, eklektik ve senkretik düşüncelerinin arka planı hakkında bölgesel çalışmalar da o kadar büyük bir önemi haizdir. Bu önemin temel nedeninin, dinî hareketlerin küresel çapta faaliyette bulunmaları ve onların toplumdaki ana akım bir dinî gelenekten tamamen bağımsızlaşmadıkları olduğu söylenebilmektedir. Bu açıdan özellikle hedef dil üzerinden hedef bölgenin inanç tarihi dikate alınarak yapılan akademik çalışmalar, alanındaki eksiklikleri nitelikli bir

biçimde doldurabilmektedir. Söz gelimi Ōmoto'nun inançları hakkında yapılmış müstakil bir çalışma bulunmamaktadır. Bu hususların yerine daha çok din-devlet ilişkisi, kurucularının dinî liderlikteki kişilikleri, hareketin genel tarihî önemi, diğer dinî hareketlerle temel öğretilerinin karşılaştırılması gibi sınırlandırılmış çalışmalar yapılagelmiştir. Bu anlamda çalışmamız, Omoto'nun inançları hakkındaki boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

Dünya literatüründe Ōmoto hakkında Japonca kaynaklar dâhil edilerek yapılan ciddi ve kapsamlı akademik çalışmaların ilki, Takane Tokushige adlı araştırmacı tarafından 1964 ve 1967 yıllarında iki cilt biçiminde yayınlanan "Ōmoto Nanajunenshi" (Ōmoto'nun Yetmiş Yıllık Tarihi) adlı eserdir. Bu eserin önemi hareket kaynakları kullanılarak Japonca kaleme alınan ilk akademik çalışma olmasından ileri gelmektedir. Günümüz Ōmoto araştırmacıları bu eseri temel alarak çalışmalarına başlamaktadırlar. Ancak bu eser, adından da anlaşılacağı üzere hareketin 1962 yılına kadar olan yetmiş yıllık tarihi sürecini içerdiğinden hem sınırlı bir dönemi anlatmakta hem de hareketin inançlarına değinmemektedir. İkincisi, Thomas Peter Nadolski adlı araştırmacı tarafından 1975'te yapılan "The Socio-Political Background of The 1921 and 1935 Ōmoto Suppressions in Japan" (Japonya'da 1921 ve 1935 Ōmoto Baskılarının Sosyopolitik Arka Planı) adlı doktora tezidir. Bu tezin önemi Takane Tokushige'nin araştırmasından sonra hareketin belirli bir konusuna (din-devlet ilişkisi) odaklanan ilk çalışma olmasıdır. Ancak bu eser hareketi yalnızca 1921'de ve 1935'te hükümet tarafından kapatılmaya maruz kaldığı yıllardaki din-devlet ilişkileri açısından ele almakta, hareketin inançlarına yer vermemektedir. Üçüncüsü, Mami Miyata adlı araştırmacı tarafından 1988'te "Deguchi Nao: Modernization and New Religions" (Deguchi Nao: Modernleşme ve Yeni Dinler) adlı yüksek lisans tezidir. Bu tezin önemi Nao Deguchi¹ ekseninde hareketin kuruluş dönemini ayrıntılı ele alan ilk çalışma olmasıdır. Ancak bu çalışma, hareketi sadece kurucusu Nao Deguchi ve hayatı üzerinden ele almakta, hareketin inançlarının neler olduğuna değinmemektedir. Dördüncüsü, Nancy Stalker adlı araştırmacı tarafından 2002'de sunulmuş olan doktora tezinin gözden geçirilerek 2008'de yayınlandığı "Prophet Motive: Deguchi Onisaburō, Omoto and the Rise of a New Religion in Imperial Japan" (Peygamber Motifi: Deguchi Onisaburō, Ōmoto ve İmparatorluk Japonya'sında Yeni

¹ Ōmoto'nun ilk kurucusu olarak kabul edilen Nao Deguchi (1837-1918), Japonya'da genel tahıl kıtlığının sürdüğü 1837'de, kırsal kesimde yaşamlarını marangozlukla sağlayan ancak fakirlik içerisindeki bir ailenin üçüncü çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Bir süre sonra geçim sıkıntısından dolayı evlatlık olarak verilmiştir. Marangozlukla uğraşan Masagoro Deguchi ile 28 yaşındayken 1865'te evlendirilmiştir. Hayatının bu döneminde de maddi-manevi sıkıntılar yaşayan Deguchi'nin beş çocuğu dünyaya gelmiştir. Nao'nun kocası 1887'de felç geçirdikten üç yıl sonra ölmüş, bunun üzerine maddi ve manevi anlamda sıkıntılar yaşamıştır. Çocuklarından biri bedensel engelli doğan Nao'nun kocasının ölümünden sonraki süreçte diğer iki çocuğu psikolojik rahatsızlıklar geçirmiştir. Tüm bu sıkıntılı süreçlerden sonra 1892'ye gelindiğinde Nao, 55 yaşındayken kutsalla iletişime geçmiş, çevresindeki insanlara tüm dert ve sıkıntılarını kami tarafından sona erdirileceğini söylemiştir. Nao'nun geçirmiş olduğu rahatsızlıklar ve yaşam zorlukları kutsalla iletişiminde ve sonrasında öğretilerinin bu ekseninde gelişiminde etkili olmuştur. Nao, 6 Kasım 1918'de Ayabe'de ölmüştür. Bkz. Carmen Blacker, "Millenarian Aspects of The New Religions Movements", *Tradition and Modernization in Japanese Culture*, ed. Donald H. Shively (New Jersey: Princeton University Press, 1971), 577-578; Nao Deguchi, *Omoto Shin'yu* (Ayabe, Kameoka: Tenseisha, 1983), 4/ksm. 25.07.1918.

Dinlerin Yükselişi) adlı eseridir. Bu eserin önemi ise hareketin ikinci lideri Onisaburō² ve faaliyetleri ekseninde Ōmoto'yu ele alarak dönemin hükümetleriyle ve diğer dinlerle ilişkisini anlatmasıdır. Ancak bu çalışma hareketi, yalnızca Onisaburō eksenli din-devlet ilişkisi açısından ele almakta, hareketin inançlarına yer vermemektedir.

Ülkemizde Ōmoto hakkında yapılmış Türkçe çalışmalar da mevcuttur. Bu çalışmalar bir ansiklopedi maddesi,³ bir kitap bölümü⁴ ve bir yüksek lisans tezinden⁵ oluşmaktadır. Ancak bu çalışmalar, Japonca kaynaklardan yoksun, genel tasvir edici ve tanıtıcı araştırmalardan oluşturulan, genel tasvir edici nitelikteki çalışmalardır. Son olarak ülkemizde Japonca ve İngilizce dilindeki birincil ve ikincil kaynaklar dâhil edilerek oluşturulan “Japon Yeni Dinî Hareketi: Ōmoto” başlıklı bir doktora tezi mevcuttur.⁶ Bu tezle birlikte söz konusu bu çalışmamız üstte zikredilen çalışmalardaki (hareketin inançlarına dair) eksikliklerin giderildiği; birincil kaynak niteliğinde Japonca, ikincil kaynak niteliğinde Japonca ve İngilizce dilinde yazılmış eserlerin incelenerek oluşturulduğu kapsamlı ve ayrıntılı bir çalışma olması açısından farklılık göstermektedir. Araştırmamız, Ōmoto'nun “Temel Öğretileri”, “Tanrı Anlayışı”, “Kutsal Kişi Anlayışı”, Kutsal Metinleri”, “Evren Anlayışı” ve “Kurtuluş Anlayışı” olmak üzere altı ana bölüm ve çeşitli alt başlıklardan oluşmaktadır. Çalışmamızla hareketin önemine dikkat çekilmesi ve alana mütevazı bir katkı sunulması amaçlanmıştır. Çalışmamızın yeni araştırmalara yol göstermesi beklenmektedir.

Japon Yeni Dinî Hareketlerinden olan Ōmoto, kurulduğu tarihten günümüze akademisyenler tarafından farklı yönleriyle tanıtılmaya çalışılmıştır. Örneğin, Peter Clarke'e göre 1890'larda Kyoto yakınlarında zamanının küçük bir kırsal yerleşim olan Ayabe'de ortaya çıkan 1915-1935 arasında güçlenen yeni bir senkretik Şinto dinidir.⁷ Benjamin Dorman'a göre 1892-1918 yılları arasında Ayabe'de yaşayan köylü bir kadın olan Nao Deguchi tarafından kurulan bir yeni dindir.⁸ Stuart

² Ōmoto'nun ikinci ve müşterek kurucusu Onisaburō, Kameoka'nın dört kilometre batısındaki küçük bir köy olan Anao'da 22 Ağustos Temmuz 1871'de fakir bir köylü ailesinin ilk oğlu olarak doğmuştur. Orijinal adı Kisaburo Ueda'dır. Kisaburo'nun ailesi tutucu Şintoistler olarak bilinmiştir. Ailesinin bu durumu onun dinî-dünyevi görüşlerini şekillendirmiştir. Özellikle Kisaburo'nun anneannesi Uno, onun Şintoist eksenli eğitiminde etkili olmuştur. Onisaburō 1947'de Kameoka'da ölmüştür. Bkz. Eizō Itō, *Shinshūkyō Sōshishaden: Ōmoto Deguchi Nao, Deguchi Onisaburō no Shōgai* (Tokyo: Kōdansha, 1984), 71; Nancy K. Stalker, *Prophet Motive: Deguchi Onisaburo, Ōmoto, And The Rise of New Religions in Imperial Japan* (Honolulu: University of Hawai'i Press, 2008), 26; Takane Tokushige, *Ōmoto Nanajunenshi* (Kameoka: Nanajunenshi Hensankai, 1967), 2/735-750.

³ Mustafa Bıyık, “Ōmoto”, *Yeni Dinî Hareketler Ansiklopedisi*, ed. Süleyman Turan - Emine Battal (İstanbul: Okur Akademi, 2020).

⁴ Halil İbrahim Şenavcu, “Japon Dinleri”, *Dünya Dinleri*, ed. Şinasi Gündüz (İstanbul: Milet & Nihal, 2019), 262-282.

⁵ Enbiye Mahbube Dinler, *Yeni Bir Japon Dinî Hareketi: Oomoto* (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019).

⁶ Yetkin Karaoğlu, *Japon Yeni Dinî Hareketi: Ōmoto* (Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2022).

⁷ Peter Clarke, “Ōmoto (Great Origin)”, *Encyclopedia of New Religious Movements*, ed. Peter Clarke (New York: Routledge, 2005), 468.

⁸ Benjamin Dorman, *Celebrity Gods: New Religions, Media, and Authority in Occupied Japan* (Honolulu: University of Hawai'i Press, 2012), 47.

Picken'e⁹ göre ismi "Büyük Kaynak Öğretisi" anlamına gelen Ōmoto, bir kami¹⁰ tarafından ele geçirildiğine inanılan ve hareket öğretilerinin dünyanın büyük temeli olarak vaaz edileceğini söyleyen Nao Deguchi (1837-1918) tarafından kurulan bir yeni dindir.¹¹ Nancy Stalker'e¹² göre Kyoto'nun bir kasabası olan Ayabe'de Nao Deguchi tarafından kurulan, damadı Onisaburō Deguchi liderliğinde ulusal ve uluslararası ölçekte büyüyen Şinto temelli ve kurtuluş eksenli bir Japon YDH'sidir.¹³ Takashi Nagaoka'ya göre Ōmoto, 1892'de Nao Deguchi ile başlayan, Onisaburō Deguchi'nin rehberliğinde uluslararası bir eksendeki senkretizmiyle kurumsallaşan bir Japon YDH'sidir.¹⁴ Tüm bu akademik tanımlamaların Ōmoto'da bir ifadesi bulunduğunu dikkate alarak hareketin tarafımızca kapsayıcı bir tanımlaması yapılabilmektedir. Buna göre Ōmoto, kuruluşundan günümüze kadar kurumsallaşma sürecini büyük oranda tamamlayan ve Şintoizm'in karakteristiğini yansıtan bir Japon YDH'sidir.

Ōmoto senkretik bir din olmasının yanında eklektik bir özelliğe de sahiptir. Diğer din ve inanışları da kutsaldan bir parça kabul etmekte, ancak hareketin temel inançları üzerinden kurtuluşa ulaşılabilirliğini vurgulamaktadır. Bu durum günümüzde hareketin üç grubu için de geçerli bir husustur:

⁹ Stuart D. B. Picken, 1942-2016 yılları arasında yaşamış İskoç filozof, akademisyen ve din adamıdır. Karşılaştırmalı ahlak ve Japon felsefesi konularında çalışmalar yapmıştır. Glasgow Üniversitesi'nde felsefe ve Hristiyanlık konularına eğilerek lisans eğitimini, sonra da Kant felsefesi üzerine doktorasını tamamlamıştır. İskoçya Kilisesi'nde bir süre papazlık görevi yapan Picken, 1972-1977 yılları arasında Tokyo Hristiyan Üniversitesi'nde felsefe alanında profesörlük yapmış, Şintoizm üzerine eğilerek uzmanlaşmıştır. Stirling Üniversitesi'nde bir dönem misafir öğretim üyesi görevinde çalışan Picken, 1997-2004 yılları arasında Nagoya Ticaret ve İşletme Üniversitesi Yabancı Diller ve Asya Çalışmaları Fakültesi'nin, 2002-2004 yılları arasında da aynı üniversite bünyesinde Küresel İşletme Enstitüsü'nün kurucu dekanlıklarını yapmıştır. Picken ayrıca İskoçya Japonya Derneği'nin kurucu başkanlığını ve Uluslararası Akademik Forum'un danışma kurulu başkanlığını yapmıştır. Şintoizm ve Japon dinleri üzerine çalışmalarından bazıları şunlardır. Bkz. Stuart D. B. Picken, *Suicide in Japan and Europe: Convergence and Contrast in Modern Views*, 1976; Stuart D. B. Picken, *Shinto and the Beginnings of Modernization in Japan*, 1977; Stuart D. B. Picken, *Buddhism: Japan's Cultural Identity* (Kodansha International, 1982); Stuart D. B. Picken, *Essentials of Shinto: An Analytical Guide to Principal Teachings* (London: Greenwood Publishing Group, 1994); Stuart D. B. Picken, *Shinto Meditations for Revering the Earth* (Stone Bridge Press, 2002); Stuart D. B. Picken, *Sourcebook in Shinto: Selected Documents* (Greenwood Publishing Group, 2004); Stuart D. B. Picken, *The A to Z of Shinto* (Scarecrow Press, 2006); Stuart D. B. Picken, *Historical Dictionary of Shinto* (Scarecrow Press, 2010).

¹⁰ Kami (神), Japon dili ve dininde Tanrı'yı ifade eden kavramdır. Bu kavram, her ne kadar Tanrı kelimesiyle karşılaşılsa da kendine has bir etiyojolojiye sahiptir. Şintoizm, bünyesinde birçok kutsal varlığı aynı anda barındıran bir dindir. Bu açıdan kendi iradesi, çevreye etkisi ve güçleri bakımından farklı olan bu kutsal varlıkların her birine Kami, hepsi kastedilirse Kamigami (神々) denmektedir. Bkz. Megumi Yama, "The Concept of Kami in Shintō and Holism: Psychotherapy and Japanese Literature", *Synchronicity: Between Wholes and Alterity*, ed. Rico Sneller (New York: Routledge, 2019), 170-179.

¹¹ Picken, *Historical Dictionary of Shinto*, 231.

¹² Nancy Stalker, (1962-), Stanford Üniversitesi'nde doktorasını ve Yale Üniversitesi'nde Doktora Sonrası Araştırma yapmıştır. Teksas ve Kaliforniya Üniversitelerinde çalışmalar yapan Stalker, şuan Hawai'i Üniversitesi'nde çalışmalarını sürdürmektedir. Stalker, Japon dinleri, din ve kültür ilişkisi, kültürel milliyetçilik ve din-devlet ilişkisi alanlarında araştırmalarına devam etmektedir. Çalışmalarından bazıları şunlardır. Bkz. Stalker, *Prophet Motive*; Nancy K. Stalker, *Japan: History and Culture from Classical to Cool* (University of California Press, 2018); Nancy K. Stalker, *Devouring Japan: Global Perspectives on Japanese Culinary Identity* (Oxford University Press, 2018).

¹³ Stalker, *Prophet Motive*, 16; Nancy Stalker, "Ōmoto", *Handbook of East Asian New Religious Movements*, ed. Lukas Pokorny - Franz Winter (Boston: Brill, 2018), 52.

¹⁴ Takashi Nagaoka, "Reikon o Torae Sokoneru: Kami no Oekara Kangaeru Minshū Shūkyō Ōmoto", *Hitobungakuhō* 108 (2015), 144.

Oomoto'nun öğretileri tek bir mezhebe (veya dine) ait değildir. Pek çok kurumsal dinin yaptığı gibi, kurucumuzun sözlerinde (dediği şekliyle) tek ve yegâne dini hakikate sahip olduğumuza inanmıyoruz. Oomoto'da, insanların yaşayan ruhlarını doktrin, kutsal metinler, ritüeller ve kateşizmin¹⁵ çelik ağırlarıyla kuşatarak bağlayıp yok etmiyoruz. Sonuçta, Hristiyanlar, Budistler ve dünyanın dört bir yanından diğer öğretilere inananlar Oomoto'ya geliyorlar. Hepimiz maneviyatımızı geliştirmek ve zamanımızla uyum içinde dini ilkeleri keşfetmek için birlikte çalışıyoruz.¹⁶

Onisaburō'nun (1871-1948) bu görüşlerine atıfla “Üç Büyük Kural”, “Dört Öğreti” ve “Dört İlke” bulunmakta, bu ilkelere Ōmoto'da “Kyōshi” denilmekte ve bunların hem kendi inançlarının hem de tüm inançların dayandığı ilkeler olduğuna inanılmaktadır.¹⁷ Bu öğretiler hareketin kurumsallaşma döneminde şekillenmeye başlamış, 8 Ağustos 1921'de Onisaburō tarafından deklare edilmiştir.¹⁸

1. Temel Öğretileri

Ōmoto'da inancın temelini “Kami ve İnsan İşbirliği”nden oluştuğu ifade edilmiştir. Buna göre hareket misyonun gerçekleşmesinin kamileri birleştirmekle, Kami'nin kalbi olmakla ve Kami'nin gücünü almakla mümkün olacağına inanılmaktadır.¹⁹ Bu hedefleri içeren Üç Büyük Kural şunlardır:

- a) Cennet (gök) ve Dünya'yı gözlemleyin ve gerçek Kami'nin varlığı hakkında düşünün.
- b) Evrensel gelişimin tamamen ayrı olmadığını görüp gerçek Kami'nin gücünü düşünün.
- c) Hayatın doğasına hazlılıklı bir biçimde gerçek Kami'nin ruhu hakkında düşünün.

Ōmoto inancına göre kami, evren ve insan ilişkisine vurgu yapan Üç Büyük Kural, dünyanın doğal işleyişini düşünerek büyük kaynağı (gerçek kami) tanımanın yollarını sağlamaktadır. Bu esaslara bağlı olan insanın Şinto'nun doğal kutsallığı ve canlılığıyla ilgili daha geniş bir bakış açısına sahip olacağı vurgulanmıştır.²⁰ Ōmoto'ya göre bu üç kural, Kami'nin sonsuz ve mutlak tek varlık (独一眞神) oluşuna vurgu yapmaktadır. Buna göre insan tüm evreni dikkatle inceleyerek Kami'nin varlığı ve onun herşeyi yarattığı sonucuna ulaşabilmektedir. Evren, Ōmoto'ya göre sesiz bir kitaptır. Doğa, gök ve yer insan tarafından kalbiyle (kokoro)

¹⁵ Kateşizm, temelde Hristiyan gelenekte topluma iman esaslarını ve dini pratikleri öğretmek amacıyla önceleri sözlü biçimde varolan ancak sonradan yazılı formları ortaya çıkan eserlere denmektedir. Ancak bu kavram pek çok çalışmada diğer dinlerde inanç esaslarını öğretme amacını güden eserlere de denmiştir. Onisaburō'nun bu kavramı kullanması ise hareketinin Hristiyanlık üzerinden tüm dinlerde olduğu ifade edilen katı bir inanç esası ve dini pratikleri olmadığını vurgulama amacını taşıdığı söylenebilmektedir. Kateşizm için bkz. Mehmet Kalkan, *Socinianizm'in Temel İnanç Sistemi* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010), 69.

¹⁶ Deguchi Onisaburō, “Bankyo Dokon” (26 Şubat 2021).

¹⁷ Onisaburō, Nao'nun kutsal yazılarını tekrar yazıp anlamlandırmış, kendi görüşleriyle harmanlayarak Ōmoto'nun inanç ilkelerini belirlemiştir. Bu sebeple Ōmoto'nun dayandığı temel felsefi ilkeler Onisaburō'ya atfedilmektedir. Bkz. Yasuaki Deguchi, *İrimame no Hana* (Tokyo: Hachiman Shoten, 1995), 697..

¹⁸ Onisaburō Deguchi, *Wani Bunko: Michi no Omoto* (Kameoka: Dainippon Shusaiikai, 1921), 9/1-69.

¹⁹ “Omotokyoshi - Sandai Gakusoku”, 11 Mayıs 2017.

²⁰ Stalker, “Ōmoto”, 60.

gözlemlendiğinde Kami'nin ruhu, gücü ve bedeni derin bir duygu ile hissedilebilmektedir. Kami'nin vahyi heryerdedir. Kami, herşeyi "ruh" (靈), "güç" (力) ve "beden" (体) olmak üzere üç unsurla yaratmıştır. Dolayısıyla evrendeki herşey temelde ruh, güç ve beden şeklindeki üç unsurdan başka bir şey değildir.²¹

Ômoto'ya göre insanların var oldukları andan itibaren ihtiyaç duydukları kural, Üç Büyük Kural'dır. İnsanlar bu kuralları uygulamadıkları için hayatın her alanında çok fazla kural belirlenmiştir. Ancak buna gerek yoktur. Bu üç kural evrenin ve insanın asli kurallarıdır.²²

1.1. Dört Öğreti

"Dört Öğreti" (四大綱領) Ômoto'nun temel inançlarından biridir. Dört Prensiptir "Matsuri" (祭), "Oshie" (教), "Narawashi" (慣) ve "Nariwai" (造) öğretilerinden oluşmaktadır. Bunlara göre her insanın kutsal bir görevi vardır.²³ Bu öğretilere göre doğru bir hayatın yaşanması için günlük hayatta bu ilkelerin uygulanması gerekmektedir. İnsanın, hayatını bu prensiplere göre yaşadığında kendisine mutlu bir hayat sağladığına ve dünyayı daha huzurlu yer haline getirdiğine inanılmıştır. Bu dört prensip alt başlıklar halinde açıklanmıştır.²⁴

1.1.1. Matsuri

Matsuri (祭), "Kamilerin Büyük Yolu" (惟神の大道) anlamının yanında dua, ritüel, kutsamak, yüceltmek ve tapınmak anlamlarına gelmektedir. Ômoto'ya göre Matsuri ilkesi denge anlamına geldiğinden Kami ve insan kalbinin dengede bir ve bir arada oluşunun (神人合一して) sağlandığı bir tecrübedir. Matsuri'nin kutsal dünya ile yeryüzü arasında bir kutlama töreni olduğu ifade edilmiştir. Matsuri'nin "İnsanların Karşılıklı Kutsaması" (人間相互のまつり), "Doğayla Olan Kutsama" (自然とのまつり), "Kutsal Ruhla (Kami'nin Ruhuyla) Uyum" (神霊との和合), "Doğru Kutsama" (正しいまつり) ve "Büyük Arınmanın Bilinci" (大祓いの意義) şeklinde beş yönü bulunmaktadır. Bu beş yön Matsuri'ye göre şöyle açıklanabilmektedir. İnsanların Karşılıklı Kutsaması, günlük hayatta eşlerin birbirleriyle, ebeveynlerin çocuklarıyla; öğretmenler ve öğrencilerin birbirleriyle; toplumda gençler ve yaşlıların birbirleriyle olan ilişkilerindeki saygı ve uyuma işaret etmektedir. Doğayla Olan Kutsama, hayvanlar ve bitkilerin hem kendileri hem de birbirleri arasında; güneş sistemindeki güneş ve gezegenlerin birbirleriyle ve insan vücudundaki organların birbirleriyle olan dengesine vurgu yapmaktadır. Ômoto'da her doğal ve sosyal sistemin bir merkezî unsuru olduğuna inanıldığından Kutsal Ruhla Uyum ifadesiyle, Kami'nin tüm evrenin merkezi ve yaratıcısı olduğu için ona şükredilmesi gerektiği kastedilmektedir. Doğru Kutsama, evrende her şeyin Kami'nin izniyle gerçekleştiği fark edilerek insanın söz ve eylemlerinde şükran ve ibadet duygusuyla dua etmesi anlamına gelmektedir. Büyük Arınmanın Bilinci, Kami'ye ibadet etmek için ritüeller yapılması

²¹ "Ômotokyoshi - Sandai Gakusoku".

²² Onisaburô Deguchi, *San Kagami* (Kameoka: Tenseisha, 1930), 3/80.

²³ Takane Tokushige, *Ômoto Nanajunenshi* (Kameoka: Nanajunenshi Hensankai, 1964), 1/663.

²⁴ Onisaburô Deguchi, *Reikai Monogatari* (Kameoka: Tenseisha, 1922), 38/blm. 1; "Shidai Kouriyô" (11 Mayıs 2017); Stalker, "Ômoto", 60.

gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ritüel başlamadan önce zihin ve beden temizlenmekte, ritüel aracılığıyla da ruhlar arınarak Kami tarafından kutsanmaktadır.²⁵

1.1.2. Oshie

Oshie (教), “Cennetin Gerçeği” (天授の真理) anlamının yanında öğreti, doktrin ve inanç manalarına gelmektedir. Ōmoto'ya göre Oshie, göğü ve yeri yaratan Kami tarafından harekete verilen hakikatin öğretimini ifade etmektedir. Bu öğretiye göre Kami mutlak bir varlıktır. Ōmoto'nun öğretileri herhangi bir insan düşüncesi içermeksizin her daim mutlak bir gerçekliktir. Oshie'nin “Kutsal Metin, Öğretinin Açıklaması ve Mesajı” (教典・教説書・教書), “Sorumluluğun Gerekliliği” (強制の力が必要), “Şükür, Disiplin ve Yöntem” (感恩 - 鍛錬 - 順序) ve “İlk Önce Kami'nin Kutsal Sözünü Okumak” (まず神書拜読から) olmak üzere dört yönü bulunmaktadır. Kutsal Metin, Öğretinin Açıklanması ve Mesajı, hareketin kutsal metinleri olan “Ōmoto Shin'yu” (大本神諭) ve “Reikai Monogatari”yi (霊界物語) ifade etmektedir. Bunlardan sonra takip edilmesi gereken öğretiler, halef liderlerin kitapları ve verdikleri derslerdir. Sorumluluğun Gerekliliği, “dışarıdan içeriye” ve “içeriden dışarıya” olmak üzere öğretinin öğrenme ve öğretme biçiminde iki yöntemine işaret etmektedir. Bunların ikisi birlikte yapılmalıdır. Birincisi öğretinin zenginleşebilmesi için doktrinleri öğrenmek, ikincisi ise doğada bulunan Kami'nin ruhunu ortaya çıkarmaktır. Öğreti ruhu zorlamaktadır. Çünkü ruhun bir tarafı zorluktan kurtulmak ve rahata ermek, diğer tarafı ise zorlanmak ve iyileşmek istemektedir. Bu sebeple Oshie'nin özelliklerinden biri olan sorumluluğun, ruhu zorladığına inanılmaktadır. Şükür, Disiplin ve Yöntem, bilgi ve ediniminden daha önemli olduğuna inanılan minnet, dostluk ve samimiyetin bir ifadesidir. Buna göre insan, Kami'nin lütfuna alışık olduğu için ona olan şükran duygusunu unutmaya eğilimindedir. Öğretiler ise insana görevini, disiplini ve dünyadaki hiyerarşik düzeni hatırlatmakta, insanın gerçek benliğini açığa çıkarmaktadır.²⁶

1.1.3. Narawashi

Narawashi (慣), “Kami-İnsan Yolunun Kuralları” (天人道の常) anlamının yanında Kami ve insan ilişkisinin/yolculuğunun kalıcı/sonsuz oluşu inancına ve buna uygun alışkanlıkların gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Ōmoto'ya göre evrendeki herşey evrenin düzenine uygundur. İnsan da Kami'nin koyduğu kurallara uyumlu bir biçimde hareket etmektedir. Bu anlamda gök âlemi ve dünya âlemi temelde biridir. Diğer taraftan her insanın kendisine has farklı alışkanlıkları ve bunları etkileyen utanç, pişmanlık, korku ve anlamak şeklinde dört duygusu bulunmaktadır. Bu duygular Kami'den oluşmuş duygulardır. Narawashi'nin yerine getirilmesi için bu duygularla günlük hayatta Kami ve insan ilişkisine uygun alışkanlıklar edinilmesi gerektiğine ve bu alışkanlıkların insanın dindar bir yaşam sürmesini sağlayacağına

²⁵ Deguchi, *Reikai Monogatari*, 1922, 38/1; Onisaburō Deguchi, *Kannagara no Michi* (Tenseisha, 1935), 149; “Shidai Kouriyō” (11 Mayıs 2017).

²⁶ Deguchi, *Reikai Monogatari*, 1922, c. 38, blm. 1; Deguchi, *Kannagara no Michi*, 149; “Shidai Kouriyō” (11 Mayıs 2017).

inanılmaktadır.²⁷

1.1.4. Nariwai

Nariwai (造), “Uygun Çalışma” (適宜の事務) anlamının yanında hareket açısından insanın yeryüzünde cennetin inşası için doğru yerde ve doğru insanlarla olması manasına gelmektedir. Ōmoto’ya göre bu kavram, dinlere ve geleneklere bağlılığın gerekli olduğunun bir ifadesidir. İnsan kendi ruhunu kötüye kullanırsa yaptığı işlerde kötü sonuçlar elde edecektir. İyiye kullanırsa da iyi sonuçlar elde ederek dünyanın daha iyi bir yer haline gelmesine katkıda bulunacaktır.²⁸

1.2. Dört İlke

Dört İlke (四大主義), Ōmoto’nun temel inançlarından biridir. “Saflık” (清潔主義), “İyimserlik” (樂天主義), “İlerlemecilik” (進展主義) ve “Birlik” (統一主義) ilkelerinden oluşmaktadır. Ōmoto’ya göre insanlar bu ilkeleri benimsediğinde uyum içerisinde yaşayabilecek, uymadığında ise acı ve sıkıntı çekecektir.²⁹ Yine Ōmoto’ya göre gök aleminin tümü bu dört ilke ile doludur. Bu ilkeler, yeryüzüne festival, ritüel ve törenler aracılığıyla gök âlemini yeryüzüne yansıtmaktadırlar. Ritüeller aracılığıyla kamiler insanlarla uyumlu ve onlar hakkında memnun olmaktadır.³⁰ Bu dört ilke alt başlıklarla açıklanabilmektedir.³¹

1.2.1. Seiketsu Shugi

Seiketsu Shugi (清潔主義), “Zihin ve Bedenin Arınması” (心身修祓の大道) anlamının yanında “Arınma İlkesi” manasına da gelmektedir. Zihin ve Bedenin Arınması (心身修祓), Şintoizm’de önemli bir konudur. Ölüm, hastalık ve ahlaksızlık gibi durumların insanı kirlettiği kabul edilmekte ve bunların insan-kami arasını açarak aralarındaki olumlu ilişkiyi zayıflattığı ifade edilmektedir. Buna göre insanların kami ile bir olabilmeleri için, arınma ve ibadetlerine dikkat etmeleri gerektiğinin altı çizilmektedir. Dolayısıyla arınma ritüellerinin kami ile insan arasındaki uzaklığı ortadan kaldırayabileceğine inanılmaktadır.³²

1.2.2. Rakuten Shugi

Rakuten Shugi (樂天主義), “Gök ve Yeryüzü Kamilerinin Büyük Yolu” (天地惟神の大道) anlamının yanında iyimserlik anlamına gelmektedir. Nao Deguchi’nin dünyanın yeniden inşa edilmesiyle ilgili kehanetlerinde daha iyi bir dünya inancını (Yonaoshi) yansıtmaktadır. Ōmoto’ya göre insan geleceğe dair iyimser olduğunda Kami’ye daha da yaklaşmaktadır. İyimser olmadığına ise Kami’den uzaklaştığından insanın dünyada herhangi bir alanda gelişimini sağlayamayacağı kabul

²⁷ Deguchi, *Reikai Monogatari*, 1922, c. 38, böl. 1; Deguchi, *Kannagara no Michi*, 149; “Shidai Kouriyou” (11 Mayıs 2017).

²⁸ Deguchi, *Kannagara no Michi*, 149; “Shidai Kouriyou” (11 Mayıs 2017).

²⁹ Onisaburō Deguchi, *Wani Bunko: Michi no Daigen* (Kameoka: Dainippon Shushaikai, 1921), 5/77-81.

³⁰ Onisaburō Deguchi, *Reikai Monogatari* (Kameoka: Tenseisha, 1922), 47/blm. 19.

³¹ Onisaburō Deguchi, *Omoto no Michi* (Kameoka: Tenseisha, 1947), blm. 10.

³² Deguchi, *Wani Bunko: Michi no Daigen*, 5/77-81.

edilmektedir.³³

1.2.3. Shinten Shugi

Shinten Shugi (進展主義), “Sosyal/Toplumsal Gelişim Yolu” (社会改善の大道) anlamının yanında ilerlemecilik anlamına da gelmektedir. Bu ilkeye göre hayat her an yenilediği gibi insan da yenilenmelidir. İnsan zihin ve bedenini yenileyerek sosyal yaşamda gelişmeli ve ilerlemelidir. Bu ilkeye inananlar ise eylemlerinde çaba sarfederek insanlığın sosyal durumunu iyileştirmeye çalışmalıdırlar.³⁴

1.2.4. Tōitsu Shugi

Tōitsu Shugi (統一主義), “Tōitsu Shugi - Alt ve Üst Uyumu” (上下一致の大道) anlamının yanında birleşim manasına da gelmektedir. Bu ilkeye göre evrende alt-üst kavramlarıyla tanımlanan varlıklar ve statüler (zengin-fakir, iyi-kötü, insan-doğa, insan-kami vb.) arasındaki ikilik, adaletsizlik ve ayrımcılığın ortadan kaldırılıp bir ve eşit olunması gerekmektedir. Düzen ve birliğin olması kamilerle olan uyuma, olmaması ise dünyadaki düzen ve uyumun bozulmasına yol açmaktadır.³⁵

2. Tanrı Anlayışı

Ōmoto, Şintoizm ekseninde şekillenmiş bir tanrı (kami) anlayışına sahiptir. Ancak hareket Şintoizm'in cinsiyetli ve çoklu kami anlayışını yorumlayarak bütünlük bir tanrı yaklaşımı geliştirmiştir. Oluşturulan bu sistemde, tek kutsallık içerisinde kamilerden oluşan bir hiyerarşinin bulunduğu, aynı zamanda tüm evrendeki varlıkların kamiden birer ruh olduğuna inanılmaktadır.³⁶ Bu sayede hareket inancını hem Şinto inançlarıyla hem de diğer tüm inançlarla birleştirerek senkretik ve kapsayıcı bir tanrı anlayışı ortaya çıkarmıştır. Ōmoto'nun karmaşık ve birleştirici bu kami sisteminin “çok tanrılı tek tanrıcılık” veya “tek tanrıcılık” olduğu ifade edilmektedir.³⁷ Ōmoto'da Onisaburō tarafından sistemleştirilen bu yaklaşım belirli bir düzen içerisinde ifade edilmemiş, dönemin siyasi-toplumsal gelişmelerin etkisinde kalınarak sistematiklikten uzak bir şekilde ifade edilmeye çalışılmıştır. Bunun en önemli sebebinin ise dönemin Japon toplumunda Onisaburō'nun yorumlayarak oluşturduğu bu inanç çizgisinin hitap edilen toplum ve üyeler tarafından hâlihazırda bilinmesi olduğu düşünülmektedir.³⁸

Ōmoto hareketi tek, mutlak ve sonsuz bir Tanrı inancına sahip olduğunu ifade etmektedir. Ancak Şintoizm'de bilindiği gibi birbiriyle ilişkili veya ilişkili olmaksızın birçok kami bulunmakta ve onlara ibadet edilmektedir. Ōmoto'daki tek Tanrı inancı ise hem Şintoizm eksensiz özellik ve açıklamaları barındırmakta hem de en üstte yüce bir varlığın olduğu hiyerarşik ve bütünlükçü bir etiyojolojiyi kabul etmektedir.³⁹

³³ Deguchi, *Wani Bunko: Michi no Daigen*, 5/77-81; Deguchi, *Omoto no Michi*, blm. 10.

³⁴ Deguchi, *Wani Bunko: Michi no Daigen*, 5/77-81; Deguchi, *Omoto no Michi*, blm. 10.

³⁵ Deguchi, *Reikai Monogatari*, 1922, c. 47, blm. 19.

³⁶ “Omotokyoshi - Sandai Gakusoku”.

³⁷ Stalker, *Prophet Motive*, 16.

³⁸ Nobutaka Inoue, “Nobutaka Inoue”, Arşiv, *Nobutaka Inoue* (Erişim 28 Nisan 2022).

³⁹ “Saijin” (01 Mart 2017).

Ōmoto'da mutlak, sonsuz ve herşeyin yaratıcısı Ōmotosome Ōmikami (大天主太神), Ōkuninotokotachi no Mikoto (大国常立尊) ve Toyokumonu no Mikoto (豊雲野尊) olarak da adlandırılmaktadır.⁴⁰

2.1. Ōmotosome Ōmikami

Ōmotosome Ōmikami, Ōmoto panteonunun yüce tanrısı (主神) mutlak, değişmez, sonsuz, gök ve yerdeki herşeyin yaratıcısıdır. Ōkuninotokotachi no Mikoto, yüce tanrının sert-otoriter ruh (蔽靈), Toyokumonu no Mikoto ise saf ruh (瑞靈) oluşuna ve onu oluşturan kamiler olduğuna vurgu yapmaktadır. Ōmoto'ya göre Ōmotosome Ōmikami, tüm evrenin yüce tanrısıdır. Sonsuzluğu değişmeyen mutlak ve tek gerçek tanrıdır. Dünyadaki her dinde var olan bu tanrı, Tanrı, Yehova, Allah, Ten (天), Shangdi (天帝) gibi çeşitli isimlerle anılmıştır. Yüce tanrı, gökte ve yerde herşeyi kontrol etmek için yüzlerce tanrı yaratmış ve her birine dünyayı korumak için çeşitli görevler vermiştir. Ōmoto'da yüce tanrı ve diğer kamilerin hepsi "Ōmotosome Ōmikami" olarak adlandırılmıştır. "Kami herşeyin evrensel ruhudur" (神は万物普遍の靈) tanımı, bu durumu ifade etmektedir.⁴¹ Ayrıca yüce tanrının bir anlamda yardımcıları olarak faaliyet gösteren birçok Tenshi: Kamigami (天使: かみがみ) ve ata ruhu (祖先の靈魂) bulunmakta, onlara saygı gösterilmektedir.⁴²

Kamigami (神々) kamiler anlamına gelen çoğul bir kelimedir. Ayrıca kutsal kabul edilen doğaüstü varlıklara verilen genel adlandırma değildir. İnsanlardan daha güçlü olan, onları olumlu veya olumsuz etkileyebilen, iyi-kötü, erkek-dişi nitelermelerine sahip varlıklardır. Ancak bu tür kutsal varlıklar monoteist dinlerdeki tek, mutlak ve sonsuz tanrı özelliklerinden farklı, sayıca çok, etkileri sınırlı ve sonlu oldukları bilinmektedirler.⁴³ Bu anlamda Kamigami Şintoizm'in çoklu tanrı inancını ifade etmektedir. Kamiler çok tanrılı olarak düşünülen, Japon dini düşüncesinde ve mitolojik evrende birbirlerinin farkında olan veya olmayan, bireysel veya evrensel kamilerdir.⁴⁴ Ancak Ōmoto açısından onların bireysel, evrensel veya sayıca çok olmaları onların müstakil varlıklar olduklarını ifade etmemektedir. Ōmoto'da "dünyanın başlangıcında, her şey tek (bir) varlıkken, kaminin tek bir rahim olduğunu..." belirtilecek onların tek ve büyük kök/kaynaktan geldikleri ifade edilmiştir. "...tek bir rahim..." ifadesiyle de Ōmoto isminde de ifade edilen "Ōmotosome Ōmikami" adlı yüce tanrı kastedilmektedir.⁴⁵ Ōmoto'nun kami anlayışı Şinto mitolojisi üzerinde

⁴⁰ Nao Deguchi, *Kaisoden: Deguchi Nao* (Ayabe, Kameoka: Zuikōsha, 1949), böl. 23; Tokushige, *Ōmoto Nanajunenshi*, 1967, 2/506; *Ohomoto Norito*, "Ōmoto Kyoho" (27 Ağustos 1988); Onisaburō Deguchi, *Reikai Monogatari* (Kameoka: Tenseisha, 1922), 1/böl. 24; Onisaburō Deguchi, *Reikai Monogatari* (Kameoka: Tenseisha, 1922), 4/böl. 16.

⁴¹ Deguchi, *Ōmoto no Michi*, böl. 3; Deguchi, *Reikai Monogatari*, 1922, c. 1, böl. 21; Deguchi, *Reikai Monogatari*, 1922, c. 38, böl. 1; Onisaburō Deguchi, *Reikai Monogatari* (Kameoka: Tenseisha, 1922), 69/böl. 10.

⁴² "Saijin" (01 Mart 2017).

⁴³ Jodi O'Brien, *Encyclopedia of Gender and Society* (SAGE, 2009), 191; C. Scott Littleton, *Gods, Goddesses, And Mythology* (Marshall Cavendish, 2005), 461.

⁴⁴ Avery Morrow, "The Power of Writing in Deguchi Nao's Ofudesaki", *Female Leaders in New Religious Movements*, ed. Inga Bårdsen Tøllefsen - Christian Giudice (Cham: Palgrave Macmillan, 2017), 170.

⁴⁵ Nao Deguchi, *Ōmoto Shin'yu* (Ayabe, Kameoka: Tenseisha, 1983), 7/ksm. 00.08.1898.

temellendirilmiştir. Örneğin, Nao ile iletişime geçen Ushitora no Konjin⁴⁶ adlı kami, Ōmoto'nun yüce tanrısının diğer ismi olan Ōkuninotokotachi no Mikoto'yla, o da Kojiki'de Amenominakanushi no Ōkami⁴⁷ veya diğer ismiyle Amenohohi no Mikoto ile ilişkilendirilmiştir. Ōmoto'da Ōkuninotokotachi no Mikoto, bu kaminin yanında birçok kami ile de ilişkilendirilmiştir.⁴⁸

2.2. Ōkunitokotachi no Mikoto

Ōkunitokotachi no Mikoto, Ōmoto'da Ōmotosume Ōmikami'nin isimlerinden biridir. Kojiki'de Kuni no Tokotachi no Kami, Nihongi'de Kuni no Tokotachi no Mikoto ve tarihi bir metinde Toyouke Ōmikami⁴⁹ adıyla geçtiği ifade edilen bu kami, başlangıçta birleşik bir halde olan cennet ve dünyanın ayrılması sırasında oluşan kaostan ortaya çıkan Kamiyo Nanayo'dan biri ve onların ilki olduğu bilinmektedir.⁵⁰ "Toprağın asli ve ebebi hükümdarı" ve "tüm varoluşun evrensel büyük kamisi" nitelikleriyle bu kaminin, somut form veya nitelikler içermeyen, soyut bir varlık olduğuna inanılmıştır. Genellikle resmi mitolojiden farklı ve halk inançlarıyla ilişkili görülmektedir.⁵¹ Ōmoto'ya göre Amaterasu'nun soyundan gelen, ulusal ata, dünyaya hükmetme hakkı ve sorumluluğuna sahip olan bir cennet kamisi olan Ōkunitokotachi no Mikoto, sert-şiddetli bir karaktere sahiptir. O, diğer kamilerin baskısıyla Amaterasu tarafından dışlanması üzerine Ushitora'ya (kuzeydoğu) giderek orada inzivaya çekilmiş, binlerce yıl kötü tanrı olarak anılmıştır. Onun inzivasıyla yeryüzü kötü kamilerle dolup taşmış, dünya bir kötülük dünyasına dönüşmüştür. Amaterasu, bu durumdan rahatsız olmuş ve Kunitokotachi no Mikoto'nun dünyayı düzeltmesine yardım etmesine karşılık dünyanın yönetimini ona vereceğine söz vermiştir. Bu

⁴⁶ Ushitora no Konjin (良の金神), Nao Deguchi ile iletişime geçtiğine ve ona sahip olduğuna inanılan erkek kamidir. Konjin (金神) "Tabiatın Koruyucu Kamisi" nitelemesiyle de bilinen, yıl veya dönemlere göre bulunduğu yere kötü şans ve uğursuzluk getirdiğine inanılan kamilerin adıdır. Ushitora (良) kuzeydoğu anlamına gelmekle birlikte "Kuzeydoğunun Koruyucu Kamisi" olarak da bilinmektedir. Bkz. Karaoğlu, *Japon Yeni Dini Hareketi: Ōmoto*, 331-332.

⁴⁷ Amenominakanushi no Ōkami (天之御中主大神), Ōkuninotokotachi no Mikoto'ya bağlı bir kamidir. Kojiki'de Amenohohi no Mikoto (天穗日命) adıyla geçtiğine inanılmaktadır. İlk isimlendirme Ōmoto'ya aittir ve kutsal metinlerinin birçok yerinde bahsedilmektedir. Bkz. Karaoğlu, *Japon Yeni Dini Hareketi: Ōmoto*, 332-333.

⁴⁸ Stalker, *Prophet Motive*, 16.

⁴⁹ Toyouke Ōmikami (豊受大御神), Amaterasu ile karşılaştırılan bir kamidir. İse Jingū adlı meşhur Şinto mabediyle ilişkilendirilmektedir. Bu mabed, iki bölümden oluşmaktadır. Eski dönemlerden itibaren iç bölümdeki mekânda Amaterasu'ya, dış mekânda ise Toyouke'ye ibadet edilmiştir. 18. yy'la kadar çiftçi Japon hacıların ürün hasadı için İse Jingū'da Toyouke'ye ibadet ettikleri ve ona bol hasat için dua ettikleri kaydedilmiştir. Amaterasu'nun daha sonra İse Jinjası ile bir bütün halinde özdeşleştirilerek öne çıkarıldığı ifade edilmiştir. Bkz. Winston Davis, *Japanese Religion and Society: Paradigms of Structure and Change* (SUNY Press, 1992), 77; Nancy K. Stalker, *Prophet Motive: Deguchi Onisaburo, Ōmoto, And The Rise of New Religions in Imperial Japan* (Honolulu: University of Hawai'i Press, 2008), 60.

⁵⁰ Mami Miyata, *Deguchi Nao: Modernization and New Religions* (Vancouver: The University of British Columbia, Yüksek Lisans Tezi, 1988), 78.

⁵¹ Atsushi Kadoya, "Kunitokotachi", *Encyclopedia of Shinto* (Erişim 20 Ocak 2022); Mark Teeuwen, "Attaining Union with the Gods: The Secret Books of Watarai Shinto", *Monumenta Nipponica* 48/2 (1993), 231-232.

amaçla Amaterasu geçici süre Susano wo'nun⁵² (Ōkunitokotachi no Mikoto) yardımcısı konumunda dünyaya inmiştir. “Kaotik dünyanın tamiri...” işinden sonra Amaterasu'nun cennetin yönetimine, Ōkunitokotachi no Mikoto'nun da iyi kamilerle birlikte onların lideri konumunda dünyanın yönetimine geri döneceğine inanılmaktadır.⁵³

2.3. Toyokumonu no Mikoto

Toyokumonu no Mikoto (豊雲野尊), Kojiki'de Toyokumonu no Kami, Nihongi'de Toyokuninushi no Mikoto adıyla geçmektedir. Toyokumunu no Mikoto, Toyokuinu no Mikoto, Toyokoushinu no Mikoto ve Ukifu no Toyokai no Mikoto olarak da isimlendirilmektedir.⁵⁴ Bu kami, Hitorigami'den⁵⁵ ve Kamiyo Nanayo'dan biri kabul edilmektedir. Nihongi'de Takamanohara'da (cennet – gök âlemi) var olan ve var oluşla ilişkilendirilen üç kamiden (Kunitokotachi no Mikoto, Kunisazuchi no Mikoto ve Toyokumunu no Mikoto) biridir.⁵⁶ Toyokumonu no Mikoto, Ōmoto'nun ikinci kutsal kitabı Reikai Monogatari'de birçok yerde geçmektedir.⁵⁷ Hitsujisaru no Konjin adlı kami ile ilişkilendirilmiştir. Hitsujisaru no Konjin (未申の金神), Onisaburō Deguchi ile iletişime geçtiğine ve ona sahip olduğuna inanılan dişi kamidir. Hitsujisaru (未申) güneybatı anlamına gelmektedir. Bu anlamda Hitsujisaru no Konjin “Güneybatının Koruyucu Kamisi” niteliğiyle bilinmektedir. Hitsujisaru da Ushitora da birer Konjin olduklarından temelde eşit kamilerdir. Ancak Nao, Hitsujisaru'dan Ushitora'nın eşi ve yardımcısı olarak bahsetmektedir.⁵⁸ Bu benzetim Ōmoto'da Nao

⁵²Susano wo (須佐之男), ismi “Şiddetli Kami” ve “Fırtına Kamisi” anlamına gelen, Kojiki'de Tatehaya/Takehaya Susano wo no Mikoto (建速須佐之男命) ve Nihonshoki'de Susano wo no Mikoto (素戔鳴尊) olarak bilinen, İzanami ve İzanagi'nin üç çocuğundan (Amaterasu, Tsukuyomi (月読命), Susano wo) en küçük erkek kamidir. Susano wo, Ōmoto kamigami sistemi açısından önemli ve Reikai Monogatari'de birçok kez bahsedilen bir kamidir. Ashihara no Nakatsukuni'nin (dünya) yöneticisi Susano wo, Amaterasu tarafından dışlandığı ve oradan sürüldüğü anlatısı bulunmaktadır. Bu bilgiyi kabul etmekle birlikte Ōmoto, Amaterasu'nun tek imparatorluk atası olmadığını, bu anlatının dönemin dini-siyasi eğilimine göre yorumlandığını iddia etmiştir. Bkz. Karaoğlu, *Japon Yeni Dini Hareketi: Ōmoto*, 334.

⁵³ Onisaburō Deguchi, “Deguchi Onisaburō Chosakushū”, *Ningen Onisaburō*, ed. Murakami Shigeyoshi (Tokyo: Yomiuri Shinbunsha, 1971), 1/249, 481-484; Stalker, *Prophet Motive: Deguchi Onisaburo, Ōmoto, And The Rise of New Religions in Imperial Japan*, 59-60.

⁵⁴Onisaburō Deguchi, *Reikai Monogatari* (Kameoka: Tenseisha, 1922), 17/böl. 6; “Toyokumonu”, *Encyclopedia of Shinto* (Erişim 22 Ocak 2022).

⁵⁵ Kojiki'ye göre cennet ve dünya (varlık âlemi) bir haldeyken iki parçaya ayrılmasıyla kaos ortaya çıkmıştır. Bu kaostan ilk olarak herhangi bir cinsiyet ve soy atfı olmaksızın Kamiyo Nanayo olarak adlandırılan yedi kami (Amenominakanushi, Takamimusubi, Kamimusubi, Umashiashikabihikoji, Amenotokotachi, Kunitokotachi no Mikoto ve Toyokumunu no Mikoto) ortaya çıkmıştır. Bu kamilere her birinin tek ve cinsiyetsiz oluşunu vurgulayan Hitorigami (独神) de denmiştir İnoue Nabutaka, “Hitorigami”, *Encyclopedia of Shinto* (Erişim 22 Ocak 2022)..

⁵⁶ Kojiki'de yaratılışla ilişkilendirilen kamiler farklıdır. Bunlar Amenominakanushi, Takamimusubi ve Kamimusubi adlı kamilerdir. Edo Dönemi'nde resmi eğilimin etkisiyle mitolojide Kojiki'ye ağırlık verilmiş, Kojiki üzerinden kamigami jeneolojisi oluşturulmaya başlanmıştır. Bkz. İnoue Nabutaka, “Zōkasanshin”, *Encyclopedia of Shinto* (Erişim 22 Ocak 2022).

⁵⁷Deguchi, *Reikai Monogatari*, 1922, c. 1, böl. 24; Deguchi, *Reikai Monogatari*, 1922, c. 17, böl. 06; Onisaburō Deguchi, *Reikai Monogatari* (Kameoka: Tenseisha, 1922), 68/böl. 16; Deguchi, *Reikai Monogatari*, 1922, c. 68, böl. 21.

⁵⁸ Tokushige, *Ōmoto Nanajunshi*, 1964, 1/346; Emily Grosz Ooms, *Women and Millenarian Protest in*

ile Onisaburō arasındaki ilişkiye vurgu yapmaktadır.⁵⁹

3. Kutsal Kişi Anlayışı

Şintoizm'de kutsal kişi anlayışı, kami inancı ile ilişkili ve temelde kami-insan iletişimine bağlı bir husustur. Şintoizmde kutsalla (kami, atalar ruhu, doğaüstü güçler) iletişim gerçekleştirdiğine veya kutsalın (kami, konjin, ruh, doğaüstü güçler) herhangi bir zamanda kendisini ele geçirdiğine inanılan kişiye genellikle "Şaman" (シャーマン) denilmektedir. Şamanizm ve Şaman kavramlarının, dünya çapında ortak bir kullanıma sahip olduğu bilinen bir husustur. Özelde yerli topluluklarda mental-zihinsel şifacı, genelde ise modern şehirlerde bir tür ruhi/manevi uzman olarak tanımlanmaktadır. Mircae Eliade'nin belirttiğine göre Şamanizm ve Şaman kavramı mistisizm, büyü ve şifa ile ilişkili eski bir vecd tekniğine işaret etmektedir. Bu üst kavram, Japon toplumunda da genel bir akademik bir adlandırma olmasının yanında, buldukları toplumdaki özelliklerine göre farklı tecrübelerle işaret edebilmekte veya dini topluluklar tarafından kabul edilen hususlara göre farklı isimler verilebilmektedir.⁶⁰

Şaman kavramı kutsal kabul edilen insanı ifade etmektedir. Şaman, hangi kutsalla hangi şekilde iletişime geçtiğine göre A) Ruhsal Varlığın Aracısı (medyum-şifacı tipoloji), B) İlham-Vahiy-Kenahet (Kâhin-Peygamber Tipoloji), C) Ölü Ruhları Yönetici (Şaman-Aracı Tipoloji) şeklinde üç kısımda sınıflandırılmıştır.⁶¹ Her üç durumda da ilk olarak görünmez varlığın insanı ele geçirmesi (Hyōi-憑依), ikinci olarak bu deneyimin getirdiği tecrübeyle insanın görünmez varlıkla iletişime geçebilmesi (Hyōrei-憑霊) söz konusudur. İkinci duruma geldiğinde insan hem kendisine etki eden görünmez varlığı kontrol edebilmekte hem de diğer insanlara bu konuda yardımcı olabildiği belirtilmiştir.⁶²

Ōmoto'da kutsal kişinin bu üç tipolojisi de bulunmaktadır. Harekette kami, konjin, ölü ruhları ve doğaüstü güçler gibi kutsalı içeren unsurlarla iletişim yaygındır. Buna göre Nao tarafından A ve B tipolojilerinde başlatılan Kami>Kamigakari>İkigami çizgisi, Onisaburō tarafından C eksenli A ve B tipolojisinde Kami-Ruh>Chinkon Kishin>Kami-sama noktasında Tanrı>İletişim>Kutsal Kişi ilişkisinde devam ettirilmiştir. Ōmoto'da bu sistemle Kami'nin sözünün konuşulduğu ve yazıldığı iddia edilmektedir.⁶³ Ōmoto'da dini liderler kutsal kabul edilmekte ancak kutsallık konumlarına göre onlara farklı isimler verilmektedir. Çoğunlukla, Nao'ya hareketin "(Öğreti) Kurucusu" anlamında

Meiji Japan (New York: Cornell University Press, 1993), 114; Helen Hardacre, "Gender and the Millennium in Omotokyo, A Japanese New Religion", *Japanese Civilization in the Modern World* 29 (1990), 58; Kunimitsu Kawamura, "Konjin", *Encyclopedia of Shinto* (Erişim 18 Ocak 2022).

⁵⁹ Onisaburō Deguchi, *Reikai Monogatari* (Kameoka: Tenseisha, 1922), 43/böl. 3; Nao Deguchi, *Omoto Shin'yu* (Ayabe, Kameoka: Tenseisha, 1983), 2/ksm. 14.05.1916; Deguchi, *Omoto Shin'yu*, 1983, c. 7, ksm. 09.09.1916.

⁶⁰ Akira Kasuga, "Nipponrettō no Kodai ni Okeru Oto no Chōetsusei: Saishi Girei to Shinji Geinō no Shōshō Kara", *Maha Kodaigaku Genkyuu Nenpou* 14 (2016): 80.

⁶¹ Kasuga, 82.

⁶² Kasuga, 83.

⁶³ Nagaoka, "Reikon o Torae Sokoneru: Kami no Oekara Kangaeru Minshū Shūkyō Ōmoto", 146.

Kyōso (教祖), Onisaburō'ya “Kutsal Öğretmen” anlamında Seishi (聖師),⁶⁴ ikisinden sonra gelen liderlere ise “Öğreti Lideri” anlamında Kyōshu (教主)⁶⁵ veya “Halef/Varis” anlamında Yotsugi (世継ぎ)⁶⁶ denilmektedir.

4. Kutsal Metinleri

Ōmoto'nun iki kurucusuna atfen iki kutsal metni bulunmaktadır. İlki Nao'ya atfen “Ōmoto'nun Kutsal Uyarısı” veya “Ōmoto'nun Kutsal Vahyi” anlamında Ōmoto Shin'yu (大本神諭) ve ikincisi Onisaburō'ya atfen “Manevi Dünyadan Hikâyeler” anlamında Reikai Monogatari (靈界物語)'dir. Her iki liderin kutsal metni otomatik yazım tekniği ile dikte ettirilmiştir. Bu metinler günümüzde ana akım Ōmoto'da ve Ōmoto Shintō Rengōkai'de kutsal kabul edilmektedir. Üçüncü Ōmoto grubu olan Aizen-en'de sadece Reikai Monogatari kutsal kabul edilmektedir. Ancak hareketin üç gruba bölünmeye başladığı 1981'e kadarki ortak noktasının bu iki kutsal metin olduğu açıktır. Bu kutsal metinlerin her ikisinin oluşum süreci, çeşitli bölümler, içerdiği konular, dili ve odak noktaları açısından benzerlik ve farklılıklar içermektedir.⁶⁷

4.1. Ōmoto Shin'yu

Ōmoto Shin'yu (Ōmoto'nun Kutsal Vahyi), Nao'nun Ushitora no Konjin ve isimleri farklı diğer kamiler aracılığıyla evrenin yüce tanrısı Ōmotosume Ōmikami'den aldığına inanılan kutsal sözlerin düzenlenerek yazıya aktarıldığı Ōmoto'nun ilk kutsal metnidir. Ōmoto Shin'yu'nun oluşum süreci Nao-kami ilişkisi, otomatik yazım, çeşitli versiyonları ve Onisaburō'nun etkisi aşamalarında ele alınabilmektedir.⁶⁸ Ōmoto Shin'yu temelde Ushitora no Konjin'den başlayıp Ōmotosume Ōmikami'ye kadar giden hiyerarşideki birçok kamiyle iletişim sonucu Nao'nun çeşitli vecd hallerinde sarfettiği söz ve basit kanjilerin otomatik yazımı olan Ofudesaki'lerden (おふでさき – Fırçanın Ucu) oluşmaktadır.⁶⁹

Herhangi bir kelime veya cümle bütünlüğü bulunmayan bu otomatik yazımlar,⁷⁰ Nao'nun ilk kutsal söz ve yazıları 1893'ün sonlarında kâğıda dökülmüştür. Daha sonra harekete katılan Onisaburō tarafından anlamlı bir cümle

⁶⁴ Deguchi, *Reikai Monogatari*, 1922, c. 4, böl. Hanrei; Deguchi, *Reikai Monogatari*, 1922, c. 12, böl. Hanrei; Onisaburō Deguchi, *Reikai Monogatari*, c. 64 (Kameoka: Tenseisha, 1922), böl. 12-14.

⁶⁵ Onisaburō Deguchi, *Reikai Monogatari*, c. 19 (Kameoka: Tenseisha, 1922), böl. 12, 17; Onisaburō Deguchi, *Reikai Monogatari*, c. 22 (Kameoka: Tenseisha, 1922), böl. 3-7.

⁶⁶ Tokushige, *Ōmoto Nanajunenshi*, 1964, 1:246, 389; Deguchi, *Reikai Monogatari*, 1922, c. 38, böl. 8.

⁶⁷ Stalker, “Ōmoto”, 54; Yoshio Yasumaru, *Deguchi Nao* (Tokyo: Asahi Shinbunsha, 1977), 232; Deguchi, “Deguchi Onisaburō Chosakushū”, 1/249.

⁶⁸ Yasuaki Deguchi, *Daichi no Haha* (Kameoka: Aizen Shuppan, 1994), 10/78; Morrow, “The Power of Writing in Deguchi Nao's Ofudesaki”, 174; Kōryō Tokushige, *Ayanishiki* (Collection of Deguchi Sanpei, 1954).

⁶⁹ Bkz. Stalker, “Ōmoto”, 54.

⁷⁰ “Ofudesaki”, Arşiv, *Deguchi Onisaburō to Reikai Monogatari no Sōgō Kensaku Saito* (Erişim 14 Mart 2022).

yapısına dönüştürülmüştür.⁷¹ Otomatik yazım, Ōmoto'da Kamigakari tecrübesi⁷² ile ilişkilendirilmiş ve Ofudesaki'lerin Ushitora no Konjin tarafından Nao'nun eli ödünç alınarak yazıldığına inanılmıştır: "Bu Ofudesaki Nao tarafından yazılmıyor! Ushitora no Konjin yazmak için Nao'nun elini ödünç alıyor..."⁷³ "Nao'nun elinin ödünç alınması" ifadesi, hareket içerisinde onun okuma-yazma bilmediği ve herhangi bir eğitim almadığına yönelik bir önkabüle yol açmıştır. Onun düzenli bir okul eğitimi aldığına dair Ōmoto kutsal ve tarihi kaynaklarında bir bilgiye rastlanmamıştır. Mami Miyata, otomatik el yazılarından yola çıkarak Nao'nun en azından Hiragana yazabildiğinin ve birkaç Kanji bildiğinin kesin olduğunu;⁷⁴ Nancy Stalker ise Nao'nun pratikte okuma-yazma bilmediğini, dolayısıyla onun günlük hayatta rahatlıkla kullanabileceği bir eğitiminin olmadığını söylemiştir.⁷⁵ Dolayısıyla kutsal sözlerle muhatap olduğu 56 yaşına kadar Nao'nun iletişimde bulunduğu insanlar, çalıştığı işyerleri ve ilk dönem kutsal el yazmaları bu bilgileri doğrulamaktadır. Nao'nun 1892-1896 tarihli kutsal yazmalarına Ofudesaki denmişse de zamanla bu ifade Ōmoto Shin'yu'nun her bir pasajı için kullanılan bir isim haline gelmiştir.⁷⁶

Ōmoto Shin'yu, günümüzde Ōmoto'nun 1981'e kadar her üç grubu için 1981'den sonra ilk iki grubu için kutsallığını devam ettirmektedir. Ancak hareket kurulduğu andan günümüze kadar Nao'nun Ofudesakilerinin Onisaburō'nun etkisinden bağımsız birçok değişim geçirmiş, bazı cilt veya pasajlarının değiştirilmiş, devlet veya hareket tarafından yasaklanmış, yakılmış ve saklanmış olduğu bilinmektedir. Bu kapsamda 1935'teki İkinci Ōmoto Olayı'nda 10.000'den fazla sayfa olduğu söylenen orijinal yazmalara el konulduğu, 1936'ta hareketin şiddetle bastırılması tamamlandıktan sonra yazmaların kısmen tahrip edildiği kaydedilmiştir. 1945 sonrası dönemde kayıtların çoğuna ulaşılabilmiş, ancak 1955'te kayıtların yeniden keşfedilen bazı kısımları topluma, hatta hareketin üyelerine dahi açıklanmamıştır.⁷⁷ Ōmoto Shin'yu'nun geçirmiş olduğu bu süreçlerin tümü hareket içerisinde kutsal metinlerin bir araya getirilmesi çalışmalarını hızlandırmıştır. Buna göre Nao'nun kutsal sözleri Ōmoto Shin'yu, Ōmoto Nenpyō ve Kireiki no Shin'yu şeklinde üç farklı redaksiyon bünyesinde toplanmıştır.⁷⁸

⁷¹ Nobutaka Inoue, *Japanese New Religions in The Age of Mass Media* (Tokyo: Kokugakuin University, Institute for Japanese Culture and Classics, 2017), 65; Yasumaru, *Deguchi Nao*, 102; Deguchi, *Daichi no Haha*.

⁷² Nao'nun ele geçirilme tecrübesi Kamigakari (神憑り) Nao'nun yaşadığı sosyodini çevrede oldukça sık görülen bir tecrübedir. Bu kavram "kutsal mülkiyet" ve "dışsal kaynaklı anormal davranış" anlamlarına gelmektedir. Kutsal bir ruh veya diğer ruhsal varlıkların insan vücuduna sahip olması, onu yönetebilmesi, yönlendirebilmesi veya ona ilham vermesi olarak bilinmektedir. Bkz. Kazuhiko Komatsu, *Hyōrei Shinkō-ron* (Tokyo: Tentō to Gendaisha, 1982).

⁷³ Nao Deguchi, *Omoto Shin'yu* (Ayabe, Kameoka: Tenseisha, 1983), 5/ksm. 29.10.1897.

⁷⁴ Miyata, *Deguchi Nao: Modernization and New Religions*, 77.

⁷⁵ Stalker, "Ōmoto", 54.

⁷⁶ Morrow, "The Power of Writing in Deguchi Nao's Ofudesaki", 166.

⁷⁷ Omoto Foundation (ed.), *Shinreikai: Shūkyō Shiryō Kenkyūkai* (Tokyo: Hachiman Shoten, 1986); Morrow, "The Power of Writing in Deguchi Nao's Ofudesaki", 166.

⁷⁸ Omoto Foundation, *Shinreikai: Shūkyō Shiryō Kenkyūkai*; "Ōmoto Shin'yu", *Ōmoto Shin'yu* (2012); Yasuaki Deguchi, "Kōshō: Deguchi Nao-den (ue).", *Ōmoto Kyōgaku* 19 (1980); Akira Ikeda, *Ōmoto Shiryō Shūsei* (Tokyo: San'ichi Shobō, 1982); Sanpei Deguchi, *Ōmoto Nanajūnen-shi Hensankai: Keireiki no Shin'yu: Gapon* (Kameoka: Collection of Deguchi Sanpei, 1972); Yasumaru, *Deguchi Nao*; Deguchi, *Irime no Hana*.

Nao'nun redakteye konu olan metinlerinin tümünün ortak özelliği Onisaburō tarafından yorumlanan ve yer yer ekleme ve değiştirmelerin yapıldığı metinler olmasıdır. Onun Ofudesakiler üzerinde çalışırken kendi görüşlerine ve dönemin siyasi çizgisine zıt ve aykırı olan ifadeleri değiştirdiği, sildiği ve eklemeler yaptığı ifade edilmiştir.⁷⁹ Onisaburō gerçekleştirdiği bu eylemleri Kotodama (言霊 - Gerçekliği Değiştirmek İçin Kelimelerin Gizemli Gücü) üzerinde temellendirmiştir. Bu kavram, eşesli kanjilerin birbirleri yerine tercih edilerek kelime ve cümlede anlam değişimini mümkün kılmaktadır. Japonca'da cümle Hiragana Alfabesi ile yazıldığı için kanjiye çeviride eşeslilik korunmakta ancak anlam değiştirilebilmektedir.⁸⁰ Örneğin, Hontō ほんとう kelimesi Hiragana ile yazılı, okunuşu ve Hiragana ile yazılışı aynı ancak Kanji yazılışı ve Kanjilerin anlamları farklı 本当 (doğru, gerçek, düzgün, resmi), 奔騰 (fiyatların tırmanması, aniden yükseliş), 翻倒 (baş aşağı çevirmek) ve 本島 (ana ada) gibi kelimeleri de karşılamaktadır.⁸¹ Ofudesaki'de ise Nao'nun ifadeleri Onisaburō tarafından örneğin, "Kono Yo" (この世 bu dünya) ifadesi "olağanüstü dünya ve ruh dünyası" anlamına gelen kanjilerle eşleştirmiş, "Taishu Reiju" (ruhun üzerinde beden) ifadesi "Reishu Taiju"yaa (beden üzerinde ruh) dönüştürülerek anlam değişimi sağlanmış, cümle ve kelimeler üzerinde bu tür seçici ve eklettik teknikler kullanmıştır.⁸² Kotodama, bir metin anlamlandırma yöntemi olarak Motōri Norinaga⁸³ gibi Edo Dönemi bilginleri tarafından Kojiki ve Nihonshoki üzerinde de uygulanmıştır.⁸⁴ Bu tekniği hareketinde kullanan Onisaburō, Nao'nun dönüştürülmüş Ofudesakilerini 1917'de Shinreikai adlı dergide yayınlanmaya başlamıştır. Bu andan itibaren de Ofudesaki pasajlarının tümü Ōmoto Shin'yu adını almıştır.⁸⁵

4.2. Reikai Monogatari

Reikai Monogatari (Ruhsal Dünya Hikâyeleri – Maneviyat Anlatıları), Onisaburō'nun koruyucu ruhu -Susano wo'nun formu- Mizu no Mitama'nın (Susano wo'nun temsilcisi olduğuna inanılan Komatsubayashi no Mikoto ve Ame no Minakunushi'nin Ōmoto'daki adı) isteğiyle kutsal/ruhsal dünyadan (Reikai) ruhların Onisaburō'yu ele geçirerek orada yaşadığına inanılan olayları (Monogatari) onun

⁷⁹ Morrow, "The Power of Writing in Deguchi Nao's Ofudesaki", 186-187.

⁸⁰ Klaus Antoni, "Kotodama and the Kojiki: The Japanese 'Word Soul' between Mythology, Spiritual Magic, and Political Ideology", *Beiträge des Arbeitskreises Japanische Religionen (BAJR)* 4 (2012), 5.

⁸¹ Jisho, "Honto - Jisho.org", Sözlük, *Jisho* (Erişim 12 Mart 2022).

⁸² Minato Kawamura, *Kotodama to Takai* (Tokyo: Kōdansha, 1990), 205.

⁸³ Motōri Norinaga (本居 宣長), 1730-1801 yılları arasında Edo Dönemi'nde yaşamış, Japon milli tarihçisi, şair ve filologdur. Bkz. Murat Kaya, "Japon Dini ve Milli Uyanışında Motoori Norinaga'nın Etkisi", *Anasay* 13 (31 Ağustos 2020), 149-165.

⁸⁴ Susan L. Burns, *Before the Nation: Kokugaku and the Imagining of Community in Early Modern Japan* (Duke University Press, 2003), 37, 82. Belirtmek gerekir ki bu tekniğin dönemin edebi-dini bilginleri tarafından kullanılması Japon Milliyetçiliği'nin tek bir çizgide mitolojik, dini ve edebi ispatı gibi bir amaç içermekteydi. Bu amaç, ulusal ve dini metinlerin anlam yönünden tek bir dini gelenekle sınırlandırılması anlamına da gelmekteydi. Onisaburō da hem Ofudesakiler hem de Kojiki ve Nihonshoki de aynı tekniği uygulayarak "kayıp düşünce" olarak ifade edilen diğer anlamları ortaya koymayı hedeflemiştir. Bkz. Nagaoka, "Reikon o Torae Sokoneru: Kami no Oekara Kangaeru Minshū Shūkyō Ōmoto", 147.

⁸⁵ Tokushige, *Ōmoto Nanajunenshi*, 1964, 1/355.

dilinden anlattıkları kutsal metnin adıdır.⁸⁶

Onisaburō'nun koruyucu ruhu Mizu no Mitama, onun kutsallık çizgisinde Susano wo'nun temsilcisi konumunda tanımlanmış, kutsal/ruhsal dünyadan bilgileri Onisaburō'ya aktarmıştır. Buna göre aktarılan bu anlatıların, Onisaburō ruhlar tarafından ele geçirildiğinde ortaya çıkan söz ve yazıların onun iradesi dışında gerçekleştiği belirtilmiş ve “Et Sarayı'na (Onisaburō'nun bedeni) girin ve eski kamilerin geleceğini doğru bir şekilde söylemek için bu elleri ödünç alın.” biçiminde ifade edilmiştir.⁸⁷ Bu anlamda Nao'da olduğu gibi Onisaburō'nun da bir ele geçirilme (Kamigakari) durumuyla ilişkilendirildiği söylenebilmektedir. Onisaburō kendisine verildiğini iddia ettiği bu kutsal bilgileri çoğunlukla da dikte ettirmiştir.

Reikai Monogatari'nin Onisaburō tarafından ne zaman dikte ettirilmeye başlandığı hakkında biri 1918, diğeri de 1921 olmak üzere iki tarih bulunmaktadır.⁸⁸ Ancak Nao'nun ölümüyle hareketin tek lideri olan Onisaburō'nun Reikai Monogatari'nin diktesini 1918'de başlatmış olması daha mümkün görünmektedir. Buna göre 1918-1934 arasında dikte edilen Reikai Monogatari, 1918-1926, 1926-1933 ve 1933-1934 olmak üzere üç tarihi bölümde incelenebilmektedir. 1918-1926 tarihli dönemde Onisaburō, hareketin tek lideri haline gelmiş ve Ōmoto Shin'yu'nun kamuoyundaki olumsuz imajını resmi Şinto inancına ait kavramlarla yeniden inşa etmeye başlamıştır. 1926-1933 tarihli dönemde Onisaburō herhangi bir kutsal metin dikte ettirmeyerek toplumsal ve siyasi olaylara eğilmiştir. 1933-1934 tarihli dönemde ise o, yedi yıllık bir aradan sonra birkaç cilt hacminde metinler dikte ettirmiştir.⁸⁹ Dolayısıyla Reikai Monogatari'nin 1918-1934 yılları arasında dikte ettirilmesi tamamlanmış, toplamda 200.000 sayfa yazılmıştır. Nüshanlardaki harf ve kelimelerin büyük harfle yazıldığı göz önüne alınırsa bu sayfa sayısı abartılı gelmemektedir. 1934'te Onisaburō'nun eserlerinin tümü yaklaşık 600 sayfalık 8 cilt halinde Zenshū adıyla bir araya getirilmiş, ilk kez Banyuşa Yayınevi tarafından basılmıştır.⁹⁰ Günümüzdeki baskılarında kâğıt kullanımı daha pratik olduğundan metin, her biri 250-300 sayfadan oluşan 81-83 cilt halinde basılmaktadır.⁹¹ Reikai Monogatari'nin tümü herhangi bir dile çevrilmemiş, yalnızca birkaç bölümü İngilizce ve Esperanto'ya⁹²

⁸⁶ Yasumaru, *Deguchi Nao*, 232; Deguchi, “Deguchi Onisaburō Chosakushū”, 1/249.

⁸⁷ Deguchi, “Deguchi Onisaburō Chosakushū”, 1/249.

⁸⁸ “Reikai Monogatari. 10. Cilt, El Yazması.”, Arşiv, *Deguchi Onisaburō to Reikai Monogatari no Sōgō Kensaku Saito* (Erişim 14 Mart 2022).

⁸⁹ Bill Roberts, “A Letter From Oomoto” (Erişim 13 Ocak 2022); Sanpei Deguchi - Shimizu Genzaburo, “Shūkyō no Tsunagi-kata: Ōmoto no Shūkyō Teikei to Heiwa Undō o Megutte”, *The Zinbun Gakuhō: Journal of Humanities* 108 (2015), 170.

⁹⁰ Murakami Shigeyoshi, *Hyōden Deguchi Onisaburō* (Tōkyō: Sanseidō, 1979), 195.

⁹¹ Deguchi - Genzaburo, “Shūkyō no Tsunagi-kata: Ōmoto no Shūkyō Teikei to Heiwa Undō o Megutte”, 169.

⁹² Esperanto, Polonyalı bir Yahudi olan Ludovic Lazarus Zamenhof tarafından (1859-1917) 1887 yılında oluşturulan yapay bir dildir. Zamenhof, 1887'de 19 yaşındayken ilk kitabı olan “International Language” (Uluslararası Dil) eserini Dr. Esperanto takma adıyla yayınlamıştır. Zamenhof'un yeni bir dil üretmedeki başlıca motivasyonu, tüm halklar arasında “evrensel kardeşlik” duygusunu canlandırmak üzerine kurduğu insanlık fikri üzerine olmuştur. Zamenhof'un çabaları Almanya, İsveç, Fransa ve daha sonra Japonya'da ilgiyle karşılanmış, kısa zamanda bir sosyal bir dil-kültür hareketi haline gelmiştir. Bkz. Marjorie Boulton, *Zamenhof, Creator of Esperanto* (London: Routledge, 1960).

çevrilmiştir.⁹³

Reikai Monogatari genellikle konuşma dilinde, yer yer Tanka ve Chōka nazım biçimlerinde yazılmıştır.⁹⁴ Bu kutsal metnin ifade biçimi Ofudesaki'den farklılaşmakta ve günümüzün modern dil yapısından ayrılmaktadır. Her alandan kelimeler bulunan eserde sanatçı ve bilim adamlarının kullandığı kelimeler de görülmektedir.⁹⁵ Reikai Monogatari, genelde kamiler, kamilerin dünyaya bakışı, insan dünyası ve kami dünyası arasındaki ilişki hakkındadır.⁹⁶ Reikai'de kamilerin ve diğer kutsal varlıkların tümü, kişisel manevi tecrübeler ve fenomenlerin tüm evreni kapsayan büyük kaynaktan (Ōmoto) geldiği ve kamilerin de o kaynağın tezahürü olduğu ifade edilmektedir. Bununla birlikte büyük kaynağın (Ōmoto) dünyayı arındırmak (Ōharae) ve yeniden inşa etmek (Tatekae) için, kutsal planın bir parçası olduğuna inanılan hareket öğreti ve ilkelerine insanların uyumlu olması gerektiği, böylece yapılandırılmış dünyada (Miroku on Yo) ruhlar ve insanların uyumlu bir halde yaşayabilecekleri ifade edilmektedir.⁹⁷ Reikai Monogatari, 1918'de dikte ettirilmeye başlandıysa da Onisaburō'nun ruhlar dünyasıyla ilişkisinin Ōmoto'ya katılmadan önce Takakuma Dağı'ndaki (高熊山) bir haftalık manevi deneyimlerine/yolculuklarına dayandığına inanılmaktadır.⁹⁸ Bu tecrübe sırasında o, kamiler, diğer dinlerin tanrıları, kötü-iyi ruhlar, mitolojik varlıklar ile karşılaşmıştır. Onisaburō'nun Reikai Monogatari'si, kaminin kutsal oluşunu, kami-insan ilişkisi, Ōmoto'nun kökeni, manevi dünya, evrenin yaratılışı, dünyanın kutsal yönetiminin yanında ahlak, siyaset, ekonomi, eğitim, sanat, insanlık sevgisi ve inançların birliği konularını kapsamaktadır.⁹⁹

5. Evren Anlayışı

Şintoizmde evren hakkında inançlar çeşitlidir. Bu inançların kamilerle ilişkileri diğer kurumsal dünya dinlerinin kutsalla ilişkilerinden farklılık göstermektedir. İlk olarak Şintoizm'de evrenin yaratılmayıp kamilerle birlikte var olduğuna veya onlardan meydana geldiğine inanılmıştır. Kamilerin oluşumunun da yaratılmaktan ziyade birbirine bağlı olayların bir sonucu olduğuna inanılmıştır.¹⁰⁰ Şintoizm'e göre evren iki farklı tipoloji ile düşünülmüştür. İlki Takamagahara (高天原 Yüksek

⁹³ Helen Hardacre, "Onisaburo, Deguchi", *Encyclopedia of New Religious Movements*, ed. Peter Clarke (New York: Routledge, 2005), 470.

⁹⁴ Tanka (短歌), Waka (和歌) veya Chōka (長歌) Japon şiirinin günümüze ulaşmış en önemli biçimlerindedir. Uzunca bir gelişim evresinden sonra bir şiir türü ve bir ekole dönüşmüştür. Bkz. Koshida Kensuke, "Globalization of Tanka: How Twitter Contributes to Development of Traditional Japanese Poetry", *Intercultural Relations* 4/2 (8) (2020), 140-141.

⁹⁵ Deguchi - Genzaburo, "Shūkyō no Tsunagi-kata: Ōmoto no Shūkyō Teikei to Heiwa Undō o Megutte", 169.

⁹⁶ Deguchi - Genzaburo, "Shūkyō no Tsunagi-kata: Ōmoto no Shūkyō Teikei to Heiwa Undō o Megutte", 170.

⁹⁷ Stalker, "Ōmoto", 59.

⁹⁸ Deguchi, *Reikai Monogatari*, 1922, c. 1, böl. Hottan, 1-5.

⁹⁹ Joel Amis, *The Japanese New Religion Omoto: Reconciliation Of Nativist And Internationalist Trends* (Montreal: Montreal University, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, 2015), 30-31; Deguchi, "Deguchi Onisaburō Chosakushū", 1/481-484; Deguchi - Genzaburo, "Shūkyō no Tsunagi-kata: Ōmoto no Shūkyō Teikei to Heiwa Undō o Megutte", 171.

¹⁰⁰ Picken, *Essentials of Shinto: An Analytical Guide to Principal Teachings*, 61-62.

Cennet Ovası), Nakatsukuni (İnsan Dünyası) ve Yomi (Yeraltı Dünyası) olmak üzere birbirleriyle dikey ve dairesel bir biçimde ilişkili olduğu düşünülen üç kısımdan oluşmaktadır. İkincisi ise Tokoyo (Arınmış Ölü Ruhları) ve Nakatsukuni'den (İnsan Dünyası) oluşan birbirleriyle yatay ve iki katmanlı bir biçimde ilişkili olduğu düşünülen evren görüşüdür.¹⁰¹ Yomi'nin diğer tip evrende olmayışının, diğer dini geleneklerin (Budizm gibi) etkisinin bir sonucu olduğu düşünülmektedir. Takamagahara ve Nakatsukuni'yle birlikte üç katmanın da insan-kami ilişkisinin ele alındığı temel evren inancını oluşturmaktadır.

Ōmoto'da evren görüşü Onisaburō'nun Reikai Monogatari'nin 4. Cildinde 1921 ve 1935'te dikte edilen, Şintoizm eksenli tasvir ve yaklaşımlarına dayanmaktadır. Onisaburō, dünyayı en küçük parçasından en büyük parçasına kadar suyu maddi, ateşi de manevi cana sahip olan iki dünya unsuru biçiminde tanımlamıştır.¹⁰² Ona göre evreni oluşturan bu iki dünya birbirine karşı bakan aynalar gibidir. Bu açıdan Reikai Monogatari'de tasvir edilen ruhsal dünyanın bu dünyada da kendisini gösterdiğine inanılmaktadır.¹⁰³ Onun Reikai'deki evren modeli de bu düşüncenin bir yansımasıdır. Bu itibarla Onisaburō kozmolojik evreni "Büyük Kozmoz" ve "Küçük Kozmoz" şeklinde ikiye ayırmaktadır.¹⁰⁴ Büyük Kozmoz, birbirine bağlı çok sayıda Shōuchū adı verilen küçük evrenlerin oluşturduğu Daiuchū'yu ifade etmektedir.¹⁰⁵

Reikai (Ruhsal Dünya), Ōmoto'nun evren anlayışında merkezdeki insan dünyası (Nakatsukuni) dışında var olduğuna inanılan kutsal dünyadır. Ōmoto'da görünmeyen dünyanın görünen dünya ile ayrı olmadığını hatta ikisinin birbirine karşı duran aynalar gibi olduğu ifade edilmiş ve bu düşünce Onisaburō tarafından geliştirilerek Reikai Dünyası oluşturulmuştur.¹⁰⁶ Bu manevi dünya, hareketin genişletilmiş evren anlayışındaki manevi dünyasını ifade etmekte, zaman ve mekân isimleri ve oradaki olaylar dünyadaki isim ve kavramlardan oluşmaktadır. Ancak bu isimler ve olaylar dünyada bağlı oldukları zaman, mekân ve olayları değil Reikai'de merkezi ve ilgisi Japonya olan, kendi bağlamında bir zaman ve mekânı ifade etmektedir. Bu Analoji biçimine Ōmoto'da "Kata" (型 - Model, Tip ve Form) denmektedir. Buna göre Ōmoto'da kutsal bir model oluşturulmaktadır. Bu modelin Japonya'nın hareket ekseninde kendine benzer bir modelini, daha sonra ise dünya eksenindeki modelini oluşturabileceği ifade edilmektedir. Ōmoto'da dini liderlik süreçleri, Japonya ve dünya çapındaki toplumsal, dini, siyasi-askeri olaylar Reikai'de dünyadakinden farklı isim ve yerlerde ancak benzer temalarda geçmektedir. Bu ise temelde maddi (yer) ve manevi (gök) âlemin karşılıklı birer ayna oluşu inancına dayanmaktadır.¹⁰⁷ Reikai'de kamiler arasındaki ilişkilerden bahsedilmekte, anlatı ve olaylar dünyada gerçekleşen olayların analogisini oluşturmaktadır. Bu analogiler temelde mitolojik

¹⁰¹ Kazuya Hara, *Asian Approaches to Human Communication*, "Aspects of Shinto in Japanese Communication", *Intercultural Communication Studies* 12/4 (2003), 88.

¹⁰² Deguchi, *Reikai Monogatari*, 1922, c. 4, böl. 49-50; Hara, *Asian Approaches to Human Communication*, 89.

¹⁰³ Onisaburō Deguchi, "The Reikai Monogatari - Summary of the Reikai Monogatari", Arşiv (1921).

¹⁰⁴ Deguchi, "The Reikai Monogatari - Summary of the Reikai Monogatari" (1921).

¹⁰⁵ Deguchi, *Reikai Monogatari*, 1922, c. 4, böl. 4, 46-47, 50; Deguchi, *Reikai Monogatari*, 1922, c. 47, böl. 20.

¹⁰⁶ Deguchi, "The Reikai Monogatari - Summary of the Reikai Monogatari" (1921).

¹⁰⁷ Onisaburō Deguchi, "The Reika Monogatari - Summary of the Reikai Monogatari, Cilt: 1", Arşiv (1921).

tek bir anlatıya (Kunitokatachi ve Toyokumonu) dayanmakta, oradan Ōmoto'da şekillenerek bir model oluşturmakta, bu model de gerçekleşen olayların ruhsal yönünü açıklamaktadır. Bu kapsamda Reikai Dünyası, olaylar ve kamilerin farklı isim, zaman, mekân ve şekillerde geçen benzer olay örgülerinden oluşmaktadır.¹⁰⁸ Bu bölümlerdeki analogiler sadece kami-insan benzeşimi değil, kami-insan-hayvan ve çeşitli mitolojik varlıkların (ejderha yılanları, kaplanlar, kurtlar, aslanlar, kötü tilkiler, devler, beyaztilkiler, timsahlar, ayılar, kartallar, şahinler ve kargalar) birbirlerine olan dönüşümü ve tasvir edilen doğasını içermektedir. Bu varlıklar temelde kamilerdir. Birbirleriyle ilişkileri neticesinde iyi ve kötü şeklinde nitelendirilmektedir. Bununla birlikte Reikai'de ruhsal dünya ile ilgilenen kami, ata ruhları, iyi-kötü ruhlar, kirli-temiz ruhlar, çeşitli ruhani varlıkların konum ve hallerinden söz edilen biri ara dünya (Chūkai), diğer ikisi ise iyi (Tenkai) ve kötü (Jigokukai) dünya şeklinde yorumlanan üç ana ve çeşitli alt dünyalardan oluşmaktadır.¹⁰⁹

Reikai Dünyası, kamiler ve ruhlar açısından karmaşık bir dünyadır. Ancak bu durum, Reikai Monogatari'de zıtlıklar veya kendi içinde tutarsızlıklar olarak görülmemelidir. Çünkü Ōmoto'ya göre Reikai Dünyası'nda isimler, mekânlar, kami, insan ve diğer varlıklar birbirlerine dönüşebilmekte, aynı varlığı veya olayı ifade edebilmekte, farklı tezahürlerde kendisini gösterebilmektedir. Bu durumun Onisaburō tarafından hitap ettiği gruba açıklanma ihtiyacı duyulmamıştır. Bu açıdan Reikai'deki kami teolojisi temelde tek olayın üzerinde inşa edilen bir dünyadan oluşmaktadır.¹¹⁰

6. Kurtuluş Anlayışı

Ōmoto, bir kurtuluş öğretisidir. İnsan dünyasına yakın kami dünyası (Chi no Shinkai) ve insan dünyasının (Chūkai) eş zamanlı kurtuluşunu öngörmektedir. Şintoist dini hareket öğretileri açısından kozmos yaşayan bir varlık veya sonsuz üretkenliğe sahip bir yaşam gücü ve kaminin evrensel ruhudur.¹¹¹ Kurtuluşun konusu olan olumsuz veya kötü nitelemeler, kozmosun içindeki herşeyin canlılığını ve uyumunu kaybetmesidir. Buna göre insanlar kurtuluşa ulaşabilmek için kötü durumlarını terk etmeli ve kozmosla uyumlu bir yaşam sürmeye çabalamalıdır. İnsanlar yaşamlarında "sıfırlanmış kalpleri", üretkenlik ve canlılığı fark ettiklerinde kurtuluş yoluna girdiklerine ve kamilerle birlik içerisinde yaşadıklarına inanmaktadırlar.¹¹²

Ōmoto'nun da temel kurtuluş düşüncesini oluşturan bu yaklaşım kozmosun, dünyanın ve insanın her zaman kendini iyileştirme gücüne sahip olduğu konusunda iyimser bir inanç temeline dayanmaktadır. Bu temel bakış açısı, evrenin sonsuz bir yaşam kaynağı olduğu inancından ileri gelmektedir. Diğer bir ifadeyle Ōmoto'da kurtuluş, kötü/kirli şekilde nitelenen mevcut insan durumunun radikal veya dramatik bir şekilde reddedilmeksizin ve ikili bir çatışma oluşturulmaksızın nispeten basit bir şekilde elde edilebileceği üzerine kurulu ve "eskatolojik köktencilikten"

¹⁰⁸ Onisaburō Deguchi, "The Reika Monogatari - Summary of the Reikai Monogatari, Cilt: 2", Arşiv (1921).

¹⁰⁹ Onisaburō Deguchi, "The Reika Monogatari - Summary of the Reikai Monogatari, Cilt: 4", Arşiv (1921).

¹¹⁰ Miyata, *Deguchi Nao: Modernization and New Religions*, 129.

¹¹¹ Davis, *Japanese Religion and Society*, 77.

¹¹² Tsushima Tsushima vd., "The vitalistic Conception of Salvation in Japanese New Religions: An aspect of Modern Religious Consciousness", *Japanese Journal of Religious Studies* 6/1-2 (1979), 140-148.

farklı olduğu ifade edilmiştir.¹¹³

Ōmoto, iyi ve kötülüğün zıtlığına değil, temel ilkelerine odaklanmaktadır. Hareket hiyerarşik örgütlenmiş bir toplumsal düzeni reddetmekte ve insanlar arasındaki yatay eşitliği vurgulamaktadır. Ōmoto'nun bu bakış açısı salt mevcut dünyevi otoriteyi aşan "kutsal otorite" ve "doğruluk" kavramlarıyla düşünülmektedir. Groszos Ooms'a göre Nao'nun gerçeklik vizyonu düalist bir saflık ve kirlilik kavramlarına dayanmaktadır. Hareketin gelecekteki dünyayı mükemmel düzenlenmiş, iyi ve saf bir varoluş hali biçiminde tasvir etmesi, mevcut olan dünyayı kaotik, kötü ve kirli bir yer olarak görmesinden kaynaklanmaktadır.¹¹⁴ Ancak harekette bu ikilik zıtlıkla değil, (1) varlığın önce iyi olan Kami no Yo (Kami Dünyası), (2) sonra kötü olan Aku-Kami no Yo (Kötü Kami Dünyası), (3) en son da iyi Miroku no Yo (Kurtuluş Dünyası) olacağına ilan edildiği aşamalı ve devamlı bir süreci ifade etmektedir.¹¹⁵

Ōmoto'ya göre varlık âleminin tümü başlangıçta saftır. Bu açıdan varlıklar, yaratılıştaki kamiden bir parça taşımakta ve yüce tanrının (Ōmosume Ōmikami) evrensel ruhunun bir parçasını oluşturmaktadır.¹¹⁶ Japon düşüncesi kami-insan ilişkisinde, mutlak-göreceli veya iyi-kötü gibi keskin zıtlık ve ikilemleri reddetmiş, bu ayrımların geçiciliğine vurgu yapmıştır. Ayrıca Japon zihninde evren ve insan hayatının, "iyi ve kötü arasında bir savaş alanı" olmadığı ifade edilmiştir.¹¹⁷ Ōmoto'nun dünya görüşüyle ilgili üç aşamalı dönem şöyle açıklanabilmektedir:

(1) Kami no Yo: Ōmoto'ya göre Kunitokotachi ve Toyokumunu tarafından ilk Japon adaları, var edilmiş, sonra da onlar yeryüzüne insan formunda inmişlerdir.¹¹⁸ Bu noktada Ōmosume Ōmikami gözetiminde onlar, Chi no Shinkai'de (alt kami dünyası) üçyüzyıl boyunca Tenkai'nin (üst kami dünyası) kurallarıyla kutsal bir dönem geçmiştir. Bu dönem Ōmoto'da Kami no Yo adıyla ifade edilen ve varlığın iyilikle dolduğu ideal dönemdir.¹¹⁹

(2) Aku-Kami no Yo: Ōmoto'ya göre Kunitokotachi ve Toyokumunu yönetiminde Chi no Shinkai'de kötülük kendine yer bulmuş, buradaki ruhlar Jigokukai'deki sapkın-kötü ruların etkisiyle Kunitokotachi'yle mücadeleye girmişler, onu yönetimden ayrılmaya zorlamışlardır. Mücadelenin sonunda Kunitokotachi yenilmiş, Ōmosume Ōmikami tarafından Ushitora no Konjin adıyla Kuzeybatı'daki Japon adasına sürgün edilmiştir. Bu andan itibaren dünyada farklı milletlerin ortaya çıktığı ve aralarında kötülüğün yaygınlaştığı Aku-Kami no Yo, kötülük ve kargaşayla dolu bir

¹¹³ Miyata, *Deguchi Nao: Modernization and New Religions*, 137.

¹¹⁴ Emily Groszos Ooms, *Deuchi Nao and Omoto-kyo: An Analysis of a Millenarian Cult in Meiji Japan* (Chicago: University of Chicago, Yüksek Lisans Tezi, 1984), 113-114, 139.

¹¹⁵ Miyata, *Deguchi Nao: Modernization and New Religions*, 143.

¹¹⁶ Mary Douglas, *Purity and Danger: An Analysis of Concepts of Pollution and Taboo* (New York: Psychology Press, 2003), 162, 171.

¹¹⁷ Ruth Benedict, *The Chrysanthemum and the Sword: Patterns of Japanese Culture* (Houghton Mifflin Harcourt, 2005), 190; Miyata, *Deguchi Nao: Modernization and New Religions*, 143.

¹¹⁸ Chi no Shinkai ve Chūkai, yeryüzüne yakın kutsal dünyayı ve yeryüzünü ifade eden karşılıklı kavramlardır. Bu iki dünyaki şeyler ve olayların birbirine eş zamanlı ve benzer olarak gerçekleştiğine inanılmaktadır. Bu sebeple cümlede "yeryüzüne insan formunda inmişlerdir." ifadesi her iki dünyaya da atfedilebilecek bir anlamdadır.

¹¹⁹ Deguchi, *Omoto Shin'yu*, 1983, c. 5, ksm. 24.06.1897.

dönemdir.¹²⁰

(3) Miroku no Yo: Ōmoto'ya göre Miroku no Yo, Ushitora no Konjin'nin Naoyla iletişime geçtiği 1892'den sonraki bir tarihte Kunitokotachi adıyla geri döneceğine, bunun Nao, Onisaburō veya onların soyundan bir kadın liderle gerçekleşeceğine ve günümüzde halen devam ettiğine inanılan bir dönemdir.¹²¹

Bu üç aşamalı zaman çizgisine göre iyi ve ideal olan üçüncü zaman dilimi geçmişin (Kami no Yo) idealize edilmesi değil, ilerleyen zamana ait dönemin mükemmel hale getirileceği inancının bir ifadesidir. Japon düşüncesinde ne Budizm ne de Şintoizm'le ilintili olarak geçmiş, nihai ideal bir zaman biçiminde görülmemektedir. Şintoizm'de zamanın başlangıcı bilinmemekle birlikte varlık âlemi kamilerle var olmaya başlamış, "Dünya ilerliyor ve sonsuza dek mükemmel olmaya yaklaşıyor." inancıyla çizgisel bir doğrultuda devam etmiştir. Bu kapsamda Şintoizm'de "son" kavramı bulunmamaktadır. Ōmoto'ya göre de gelecek, Kami no Yo dönemiyle idealize edilmişse de halk inançlarına dayanan bir "kökene dönüş" değil, gelecekte gerçekleşeceği ifade edilen kehanetlerdir.¹²² Bunlar "Miroku no Yo" veya "Tokoyo no Kuni"¹²³ adlı ütopye edilmiş dünyalardır.¹²⁴

Sonuç

Ōmoto'nun inançları ile ilgili araştırmamız neticesinde hareketin, Japon düşüncesi ve dini anlayışını yansıtan karakteristik bir yapıya sahip olduğu ifade edilebilmektedir. Edo Dönemi sonlarından itibaren başlayıp Meiji Dönemi'nde çeşitli alanlardaki reformlarla modernleşmeye başlayan Japon tarım toplumunun beklenti, ihtiyaç, dünya görüşü ve dini inancını yansıtan Ōmoto, kendisinden sonraki birçok dini hareketi hem inanç hem de kurumsallaşma açısından etkilemiştir. Ōmoto'nun araştırmamızla ortaya çıkan inançları, karakteristiği ve önemi bölümlerin sırasına dikkat edilerek açıklanmıştır.

Senkretik bir Şinto dini hareketi olan Ōmoto'nun temel inançlarından Üç Büyük Kural, Dört Öğreti ve Dört İlke'nin yanında tanrı, kutsal kişi, kutsal metinler, evren ve kurtuluş inançları tespit edilmiş ve incelenmiştir. Buna göre ilk olarak Ōmoto'nun cennet ve dünyayı gözlemleyerek gerçek tanrının kimliği hakkında düşünmek, evrenin gelişimin ayrı değil bir olduğunu görerek tanrının gücünü düşünmek ve hayatın doğasına hazırlıklı bir biçimde gerçek tanrı hakkında düşünmek olan Üç Büyük Kural çerçevesinde kapsayıcı bir dini dünya görüşü sunduğu görülmüştür. İkinci olarak Dört Öğreti bulunduğu, bunu Matsuri, Oshie, Narawashi ve Nariwai kavramlarının oluşturduğu tespit edilmiştir. Matsuri'nin Ōmoto'da düzenli veya düzensiz yapılan, sunu ve duayı içeren ibadetlerin her birine; Oshie'nin öğreti

¹²⁰ Onisaburō Deguchi, "The Reika Monogatari - Summary of the Reikai Monogatari, Cilt: 3", Arşiv (1921).

¹²¹ Stalker, "Ōmoto", 59; Deguchi, "The Reika Monogatari - Summary of the Reikai Monogatari, Cilt: 1" (1921); Deguchi, "Deguchi Onisaburō Chosakushū", 1/481-484.

¹²² Onisaburō Deguchi, "Reishu Taiju" (Erişim 22 Ocak 2022).

¹²³ Tokoyo no Kuni'nin okyanusun ötesinde olduğuna inanılmaktadır. Bu dünya ile ilgili folklor, Honshu'nun (ana ada) kuzeyindeki Pasifik kıyıları boyunca Okinawa Adası'ndaki insanlar arasında yaygınlık kazanmıştır. Bkz. Yasunaga Toshinobu, *Nihon No Utopia-Shiso* (Tokyo: Hosei-Daigaku Shuppan, 1971), 1.

¹²⁴ Miyata, *Deguchi Nao: Modernization and New Religions*, 79.

anlamına geldiği, Ōmoto Shin'yu ve Reikai Monogatari'nin hareketin iki ana kutsal metnini ifade ettiği görülmüştür. Narawashi'nin insan hayatının alışkanlıklardan ibaret olduğu, tanrı-insan uyumu için insanın alışkanlıklarını tanrının isteğine göre düzenlemesi gerektiği inancını; Nariwai'nin ise uygun çalışma anlamına geldiği, insanın ruhuyla elde ettiği sonuçları iyileştirmeye odaklanması gerektiği inancını temsil ettiği görülmüştür. Üçüncü olarak Dört İlke bulunduğu ve bunu Seiketsu Shugi, Rakuten Shugi, Shinten Shugi ve Tōitsu Shugi'nin kavramlarının oluşturduğu tespit edilmiştir. Seiketsu Shugi'nin zihin ve beden arınması anlamına geldiği, insanın ölüm, hastalık ve ahlaksızlık gibi kirletici kabul edilen durumlardan kurtulması gerektiği; bunlardan kurtulmanın ise arınma ritüelleri ile mümkün olduğu inancı; Rakuten Shugi'nin iyimserlik anlamına geldiği, dünyanın daha iyi bir kurtuluş dünyası haline geleceğine dair bir inancı ifade ettiği görülmüştür. Shinten Shugi'nin ilerlemecilik anlamına geldiği, insanın zihin ve bedenini yenileyerek sosyal hayatta gelişmesi ve ilerlemesi gerektiği inancını vurguladığı; Tōitsu Shugi'nin birleşim anlamında olduğu, evrende bulunan iyi-kötü insan, zengin-fakir, tanrı-insan arasındaki ikiliğin ortadan kaldırılması gerektiği inancını temsil ettiği görülmüştür.

Ōmoto kapsayıcı monoteist bir tanrı inancına sahiptir. Ōmotosome Ōmikami adlı yüce tanrının Kunitokotachi no Mikoto ve Toyokumunu no Mikoto şeklinde ikili yönü olduğuna inanıldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte Ōmoto'nun Şintoizm'in çoklu tanrı anlayışının konusu olan kamileri kabul eden bir tanrı inancının olduğu, ancak bu tanrı inancının hiyerarşik, bütünlük bir yapıda olduğu görülmüştür. Ayrıca hareketin bu tanrı yaklaşımının Japon halk inançlarında kendisini gösteren, adları ve özellikleri ana akım Şintoizm'deki kamilerden farklı, ancak onların birer formları biçiminde sunulduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla Ōmoto'nun tanrı anlayışının Şintoizm ekseninde geliştiği, hem ana akım dini anlayıştan hem de döneminin dini hareketlerinden farklı ve orijinal olduğu görülmüştür.

Ōmoto'da dini liderlikte ana lider Kyōso, yardımcı kutsal lider Seishi ve Deguchi ailesinden kadınların olabileceği Kyōshu şeklinde üç tür kutsal kişi inancı bulunduğu tespit edilmiştir. Kyōso adının hareketin ilk kurucusu Nao Deguchi'ye atfen "Öğreti Kurucusu" anlamında kullanıldığı; Seishi adının hareketin ikinci ve müşterek kurucusu Onisaburō Deguchi'ye atfen "Kutsal Öğretmen" anlamında kullanıldığı ve Kyōshu veya Yotsugi adının iki kurucu liderin soyundan gelen kadın liderlere atfen "Öğreti Lideri" veya "Halef/Varis" anlamında kullanıldığı görülmüştür.

Ōmoto'da Ōmoto Shin'yu ve Reikai Monogatari adlı iki kutsal metin bulunduğu, ilkinin Nao Dehuchi'ye, ikincisinin Onisaburō Deguchi'ye atfedildiği tespit edilmiştir. Her iki kutsal metnin de hareket açısından önemli olduğu, dikte ettirilerek yazıldığı, tarihi süreç içerisinde birçok değişikliğe uğradığı ve bu değişikliklerin bir kısmının tarihi süreçteki dini-siyasi olayların etkili olduğu, bir kısmının ise Onisaburō tarafından gerçekleştirildiği görülmüştür.

Ōmoto'da Daiuchū adlı büyük kozmos, Shōuchū adlı küçük kozmos olarak iki ana evren anlayışı bulunduğu, Daiuchū'nun insan evrenini de içine alan bilinmeyen binlerce evreni; Shōuchū'nun ise insan evrenini ve dünyasını ifade ettiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte Shōuchū'nun içerisinde dört dünyanın bulunduğu, bunları yeraltı dünyası (Jigokukai veya Yomi), insan dünyası (Nakatsukuni veya

Chūkai), insanlara yakın kami dünyası (Chi no Shinkai) ve bunun üstündeki üst kami dünyası'nın (Ten no Shinkai veya Takamagahara) oluşturduğu görülmüştür.

Ômoto'da üç tür kurtuluş inancı bulunduğu, bunların aynı zamanda kurtuluşun aşamaları olduğu, ilk olarak bireysel kuralların uygulanması, ikinci olarak toplumsal kuralların uygulanması, üçüncüsü olarak ise bir kurtarıcı geldiğinde dünyanın kurtuluş dünyası haline gelişle kuruluşun mümkün olabileceği inancı tespit edilmiştir. Bu kurtuluş aşama ve türlerinin aynı zamanda hareketteki zamansal bölümleri de ifade ettiği görülmüştür. Bu dönemlerin ise kami dünyası (Kami no Yo), kötü kami dünyası (Aku-Kami no Yo) ve kurtuluş dünyasından (Miroku no Yo) oluştuğu, günümüzde ise dünyanın kötü-kami dünyası ile kurtuluş dünyası arasında bir geçiş döneminde olduğuna inanıldığı görülmüştür.

Funding / Finansman: This research received no external funding. / Bu araştırma herhangi bir dış fon almamıştır.

Conflicts of Interest / Çıkar Çatışması: The author declare no conflict of interest. / Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Kaynakça

- Amis, Joel. *The Japanese New Religion Oomoto: Reconciliation Of Nativist And Internationalist Trends*. Montreal: Montreal University, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Antoni, Klaus. "Kotodama and the Kojiki: The Japanese 'Word Soul' between Mythology, Spiritual Magic, and Political Ideology". *Beiträge des Arbeitskreises Japanische Religionen (BAJR)* 4 (2012), 1-13.
- Atsushi Kadoya. "Kunitokotachi". *Encyclopedia of Shinto*. Erişim 20 Ocak 2022. <https://d-museum.kokugakuin.ac.jp/eos/detail/>
- Benedict, Ruth. *The Chrysanthemum and the Sword: Patterns of Japanese Culture*. Houghton Mifflin Harcourt, 2005.
- Bıyık, Mustafa. "Ômoto". *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi*. ed. Süleyman Turan - Emine Battal. 393-396. İstanbul: Okur Akademi, 2020.
- Blacker, Carmen. "Millenarian Aspects of The New Religions Movements". *Tradition and Modernization in Japanese Culture*. ed. Donald H. Shively. New Jersey: Princeton University Press, 1971.
- Boulton, Marjorie. *Zamehnof, Creator of Esperanto*. London: Routledge, 1960.
- Burns, Susan L. *Before the Nation: Kokugaku and the Imagining of Community in Early Modern Japan*. Duke University Press, 2003.
- Clarke, Peter. "Omoto (Great Origin)". *Encyclopedia of New Religious Movements*. ed. Peter Clarke. New York: Routledge, 2005.
- Davis, Winston. *Japanese Religion and Society: Paradigms of Structure and Change*. SUNY Press, 1992.
- Deguchi, Nao. *Kaisoden: Deguchi Nao*. Ayabe, Kameoka: Zuikōsha, 1949.
- Deguchi, Nao. *Omoto Shin'yu*. 7 Cilt. Ayabe, Kameoka: Tenseisha, 1983.
- Deguchi, Nao. *Omoto Shin'yu*. 7 Cilt. Ayabe, Kameoka: Tenseisha, 1983.
- Deguchi, Nao. *Omoto Shin'yu*. 7 Cilt. Ayabe, Kameoka: Tenseisha, 1983.
- Deguchi, Nao. *Omoto Shin'yu*. 7 Cilt. Ayabe, Kameoka: Tenseisha, 1983.
- Deguchi Onisaburō. "Bankyo Dokon". 26 Şubat 2021. Erişim 14 Ocak 2022. <https://oomoto.or.jp/wp/english/books/bankyo-dokon/cover-page-2/>
- Deguchi, Onisaburō. "Deguchi Onisaburō Chosakushū". *Ningen Onisaburō*. ed. Murakami Shigeyoshi. Tokyo: Yomiuri Shinbunsha, 1971.
- Deguchi, Onisaburō. *Kannagara no Michi*. Tenseisha, 1935.

- Deguchi, Onisaburō. *Omoto no Michi*. Kameoka: Tenseisha, 1947.
- Deguchi, Onisaburō. *Reikai Monogatari*. 81 Cilt. Kameoka: Tenseisha, 1922.
- Deguchi, Onisaburō. *Reikai Monogatari*. 81 Cilt. Kameoka: Tenseisha, 1922.
- Deguchi, Onisaburō. *Reikai Monogatari*. 81 Cilt. Kameoka: Tenseisha, 1922.
- Deguchi, Onisaburō. *Reikai Monogatari*. 81 Cilt. Kameoka: Tenseisha, 1922.
- Deguchi, Onisaburō. *Reikai Monogatari*. 81 Cilt. Kameoka: Tenseisha, 1922.
- Deguchi, Onisaburō. *Reikai Monogatari*. 81 Cilt. Kameoka: Tenseisha, 1922.
- Deguchi, Onisaburō. *Reikai Monogatari*. 81 Cilt. Kameoka: Tenseisha, 1922.
- Deguchi, Onisaburō. "Reishu Taiju". Erişim 22 Ocak 2022. <http://www.onisaburo.net/rm/sm1.html>
- Deguchi, Onisaburō. *San Kagami*. 3 Cilt. Kameoka: Tenseisha, 1930.
- Deguchi, Onisaburō. "The Reika Monogatari - Summary of the Reikai Monogatari, Cilt: 1". Arşiv. 1921. Erişim 24 Mart 2022. <http://www.onisaburo.net/rm/sm1.html>
- Deguchi, Onisaburō. "The Reika Monogatari - Summary of the Reikai Monogatari, Cilt: 2". Arşiv. 1921. Erişim 24 Mart 2022. <http://www.onisaburo.net/rm/sm1.html>
- Deguchi, Onisaburō. "The Reika Monogatari - Summary of the Reikai Monogatari, Cilt: 3". Arşiv. 1921. Erişim 24 Mart 2022. <http://www.onisaburo.net/rm/sm1.html>
- Deguchi, Onisaburō. "The Reika Monogatari - Summary of the Reikai Monogatari, Cilt: 4". Arşiv. 1921. Erişim 24 Mart 2022. <http://www.onisaburo.net/rm/sm1.html>
- Deguchi, Onisaburō. "The Reikai Monogatari - Summary of the Reikai Monogatari". Arşiv. 1921. Erişim 17 Mart 2022. <http://www.onisaburo.net/rm/sm1.html>
- Deguchi, Onisaburō. *Wani Bunko: Michi no Daigen*. 10 Cilt. Kameoka: Dainippon Shusai, 1921.
- Deguchi, Onisaburō. *Wani Bunko: Michi no Omoto*. 10 Cilt. Kameoka: Dainippon Shusai, 1921.
- Deguchi, Sanpei. *Ōmoto Nanajūnen-shi Hensankai: Keireki no Shin'yū: Gapon*. 3 Cilt. Kameoka: Collection of Deguchi Sanpei, 1972.
- Deguchi, Sanpei - Genzaburo, Shimizu. "Shūkyō no Tsunagi-kata: Ōmoto no Shūkyō Teikei to Heiwa Undō o Megutte". *The Zinbun Gakuhō: Journal of Humanities* 108 (2015), 163-187.
- Deguchi, Yasuaki. *Daichi no Haha*. Kameoka: Aizen Shuppan, 1994.
- Deguchi, Yasuaki. *İrimame no Hana*. Tokyo: Hachiman Shoten, 1995.
- Deguchi, Yasuaki. "Kōshō: Deguchi Nao-den (ue)." *Ōmoto Kyōgaku* 19 (1980).
- Dinler, Enbiye Mahbube. *Yeni Bir Japon Dini Hareketi: Oomoto*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Dorman, Benjamin. *Celebrity Gods: New Religions, Media, and Authority in Occupied Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, 2012.
- Douglas, Mary. *Purity and Danger: An Analysis of Concepts of Pollution and Taboo*. New York: Psychology Press, 2003.
- Hara, Kazuya. *Asian Approaches to Human Communication*. "Aspects of Shinto in Japanese Communication". *Intercultural Communication Studies* 12/4 (2003), 81-103.
- Hardacre, Helen. "Gender and the Millennium in Omotokyo, A Japanese New Religion". *Japanese Civilization in the Modern World* 29 (1990), 47-63.
- Hardacre, Helen. "Onisaburo, Deguchi". *Encyclopedia of New Religious Movements*. ed. Peter Clarke. 469-470. New York: Routledge, 2005.
- Inoue, Nobutaka. "Nobutaka Inoue". Arşiv. *Nobutaka Inoue*. Erişim 28 Nisan 2022. <http://www.kt.rim.or.jp/~n-inoue/pub-eng.htm>
- İkeda, Akira. *Ōmoto Shiryō Shūsei*. Tokyo: San'ichi Shobō, 1982.
- İnoue Nabutaka. "Hitorigami". *Encyclopedia of Shinto*. Erişim 22 Ocak 2022. <https://d-museum.kokugakuin.ac.jp/eos/detail/>
- İnoue Nabutaka. "Zōkasanshin". *Encyclopedia of Shinto*. Erişim 22 Ocak 2022. <https://d-museum.kokugakuin.ac.jp/eos/detail/>

- İnoue, Nobutaka. *Japanese New Religions in The Age of Mass Media*. Tokyo: Kokugakuin University, Institute for Japanese Culture and Classics, 2017.
- İtō, Eizō. *Shinshūkyō Sōshishaden: Ōmoto Deguchi Nao, Deguchi Onisaburō no Shōgai*. Tokyo: Kōdansha, 1984.
- Jisho. "Honto - Jisho.org". Sözlük. *Jisho*. Erişim 12 Mart 2022. <https://jisho.org/search/honto>
- Kalkan, Mehmet. *Socinianizm'in Temel İnanç Sistemi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010. <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/46071.pdf>
- Karaoğlu, Yetkin. *Japon Yeni Dini Hareketi: Ōmoto*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2022.
- Kawamura, Minato. *Kotodama to Takai*. Tokyo: Kōdansha, 1990.
- Kaya, Murat. "Japon Dini ve Milli Uyanışında Motoori Norinaga'nın Etkisi". *Anasay* 13 (31 Ağustos 2020), 149-165.
- Kensuke, Koshida. "Globalization of Tanka: How Twitter Contributes to Development of Traditional Japanese Poetry". *Intercultural Relations* 4/2 (8) (2020), 137-149.
- Komatsu, Kazuhiko. *Hyōrei Shinkō-ron*. Tokyo: Tentō to Gendaisha, 1982.
- Kunimitsu Kawamura. "Konjin". *Encyclopedia of Shinto*. Erişim 18 Ocak 2022. <https://d-museum.kokugakuin.ac.jp//eos/detail/>
- Littleton, C. Scott. *Gods, Goddesses, And Mythology*. Marshall Cavendish, 2005.
- Miyata, Mami. *Deguchi Nao: Modernization and New Religions*. Vancouver: The University of British Columbia, Yüksek Lisans Tezi, 1988.
- Morrow, Avery. "The Power of Writing in Deguchi Nao's Ofudesaki". *Female Leaders in New Religious Movements*. ed. Inga Bårdsen Tøllefsen - Christian Giudice. 165-188. Cham: Palgrave Macmillan, 2017.
- Nagaoka, Takashi. "Reikon o Torae Sokoneru: Kami no Oekara Kangaeru Minshū Shūkyō Ōmoto". *Hitobungakuhō* 108 (2015), 143-158. <https://doi.org/10.14989/204499>
- O'Brien, Jodi. *Encyclopedia of Gender and Society*. SAGE, 2009.
- Omoto Foundation (ed.). *Shinreikai: Shūkyō Shiryō Kenkyūkai*. 7 Cilt. Tokyo: Hachiman Shoten, 1986.
- Ooms, Emily Grosz. *Deuchi Nao and Omoto-kyo: An Analysis of a Millenarian Cult in Meiji Japan*. Chicago: University of Chicago, Yüksek Lisans Tezi, 1984.
- Ooms, Emily Grosz. *Women and Millenarian Protest in Meiji Japan*. New York: Cornell University Press, 1993.
- Picken, Stuart D. B. *Buddhism: Japan's Cultural Identity*. Kodansha International, 1982.
- Picken, Stuart D. B. *Essentials of Shinto: An Analytical Guide to Principal Teachings*. London: Greenwood Publishing Group, 1994.
- Picken, Stuart D. B. *Historical Dictionary of Shinto*. Scarecrow Press, 2010.
- Picken, Stuart D. B. *Shinto and the Beginnings of Modernization in Japan*, 1977.
- Picken, Stuart D. B. *Shinto Meditations for Revering the Earth*. Stone Bridge Press, 2002.
- Picken, Stuart D. B. *Sourcebook in Shinto: Selected Documents*. Greenwood Publishing Group, 2004.
- Picken, Stuart D. B. *Suicide in Japan and Europe: Convergence and Contrast in Modern Views*, 1976.
- Picken, Stuart D. B. *The A to Z of Shinto*. Scarecrow Press, 2006.
- Roberts, Bill. "A Letter From Oomoto". Erişim 13 Ocak 2022. <http://www.oomoto.or.jp/English/enVisitor/enBill2.html>
- Shigeyoshi, Murakami. *Hyōden Deguchi Onisaburō*. Tōkyō: Sanseidō, 1979.
- Stalker, Nancy. "Ōmoto". *Handbook of East Asian New Religious Movements*. ed. Lukas Pokorny - Franz Winter. 52-67. Boston: Brill, 2018.
- Stalker, Nancy K. *Devouring Japan: Global Perspectives on Japanese Culinary Identity*. Oxford University Press, 2018.
- Stalker, Nancy K. *Japan: History and Culture from Classical to Cool*. University of California Press, 2018.

- Stalker, Nancy K. *Prophet Motive: Deguchi Onisaburo, Ōmoto, And The Rise of New Religions in Imperial Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, 2008.
- Stalker, Nancy K. *Prophet Motive: Deguchi Onisaburo, Ōmoto, And The Rise of New Religions in Imperial Japan*. Honolulu: University of Hawai'i Press, 2008.
- Şenavcu, Halil İbrahim. "Japon Dinleri". *Dünya Dinleri*. ed. Şinasi Gündüz. 262-282. İstanbul: Milet & Nihal, 2019.
- Teeuwen, Mark. "Attaining Union with the Gods: The Secret Books of Watarai Shinto". *Monumenta Nipponica* 48/2 (1993), 225-245.
- Tokushige, Kōryō. *Ayanishiki*. Collection of Deguchi Sanpei, 1954.
- Tokushige, Takane. *Ōmoto Nanajunenshi*. 2 Cilt. Kameoka: Nanajunenshi Hensankai, 1964.
- Tokushige, Takane. *Ōmoto Nanajunenshi*. 2 Cilt. Kameoka: Nanajunenshi Hensankai, 1967.
- Toshinobu, Yasunaga. *Nihon No Utopia-Shiso*. Tokyo: Hosei-Daigaku Shuppan, 1971.
- Tsushima, Tsushima vd. "The vitalistic Conception of Salvation in Japanese New Religions: An aspect of Modern Religious Consciousness". *Japanese Journal of Religious Studies* 6/1-2 (1979), 139-161.
- Yama, Megumi. "The Concept of Kami in Shintō and Holism: Psychotherapy and Japanese Literature". *Synchronicity: Between Wholes and Alterity*. ed. Rico Sneller. 170-179. New York: Routledge, 2019. <http://dx.doi.org/10.4324/9780367824389-17>
- Yasumaru, Yoshio. *Deguchi Nao*. Tokyo: Asahi Shinbunsha, 1977.
- Deguchi Onisaburō to Reikai Monogatari no Sōgō Kensaku Saito. "Ofudesaki". Arşiv. Erişim 14 Mart 2022. <https://onidb.info/gview.php?ogc=0639>
- Ohomoto Norito*. "Ōmoto Kyoho" (27 Ağustos 1988).
- Ōmoto Shin'yu. "Ōmoto Shin'yu". 2012. <https://reikaimonogatari.net/index.php?obc=os>
- "Omotokyoshi - Sandai Gakusoku", 11 Mayıs 2017. <https://oomoto.or.jp/wp/oomotokyoushi/>
- Deguchi Onisaburō to Reikai Monogatari no Sōgō Kensaku Saito. "Reikai Monogatari. 10. Cilt, El Yazması." Arşiv. Erişim 14 Mart 2022. <https://onidb.info/gview.php?ogc=0017>
- "Saijin". 01 Mart 2017. Erişim 17 Ocak 2022. <https://oomoto.or.jp/wp/saijin/>
- "Shidai Kouriyō". 11 Mayıs 2017. Erişim 15 Ocak 2022. <https://oomoto.or.jp/wp/shidaikouriyō/>
- Encyclopedia of Shinto. "Toyokumōnu". Erişim 22 Ocak 2022. <https://d-museum.kokugakuin.ac.jp/eos/detail/>